REDACTIUNEA.
Administrațiunea și Tipografia
Brașov, piața mare nr. 30.
TELEFON Nr. 226.
Scrisori nefrancate nu se primesc.
Manuscripte nu se retrimit.
Inserate
se primesc la Administrațiune Brașov și la următoarele
BIROURI de ANUNȚURI:
In Viena la M. Dukes Nachf., Nux. Augenfeld & Emeric Lessner. Heinrich Schalek. A. Oppelik Nachf.. Anton Oppelik. In Budapesta la A. V. Golberger. Ekstein Bernat. Iuliu Leopold (VII Erzsébet-körut).
Prețul inserțiunilor: o serie garmond pe o coloană 10 bani pentru o publicare. Publicări mai dese după tarifă și învoială. — RECLAME pe pagina 3-a o serie 20 bani.

GAZETA TRANSILVANIEI

(Număr de Duminecă 30.)

Telefon: Nr. 226.

GAZETA apare în fiecare zi

Abonamente pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor.
N-rii de Dumineca 4 cor. pe an

Pentru România și străinătate:
Pe un an 40 franci, pe șase luni 20 fr., pe trei luni 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 fr. pe an.
Se prenumeră la toate oficiile poștale din întru și din afară și la d-nii colectori.

Abonamentul pentru Brașov:
Administrațiunea, Piața mare târgul Inului Nr. 30, etagiu I. Pe un an 20 cor., pe șase luni 10 cor., pe trei luni 5 cor. Cu dusul acasă: Pe un an 24 cor., pe șase luni 12 cor., pe trei luni 6 cor. — Un esemplar 10 bani. — Atât abonamentele, cât și inserțiunile sunt a se plăti înainte.

Nr. 163 —Anul LXXI. Brașov, Vineri 25 Iulie (7 August) 1908.

Simeon Bărnuțiu.

La aniversarea de o sută de ani a nașterei sale.

Dumineca trecută 21 Iulie st. v. s'au împlinit o sută de ani dela naşterea lui Simeon Bărnuţiu.

Vreţi sě ştiţi cine a fost Bărnuţiu?

Veţi surâde la întrebarea aceasta, căci nu credem să fie un cetitor al foaiei noastre, care să nu fi auzit de acest nume glorios în viaţa neamului românesc, care să nu ştie, că e vorba de eroul din ziua cea mare, în care s'au întrunit pe Câmpul Libertăţii dela Blaj patruzeci de mii de Români ca sě-şi ridice glasul în faţa ţărei, a tronului şi a lumei întregi, spuindu-le, că nu mai vreau sě fie sclavi, ci vreau să fie şi ei liberi ca fiii altor popoare şi să se bucure şi ei de drepturile de cari se bucură aceştia.

Dar mulţi poate nu-şi vor da seamă de ceea ce a fost în adevăr Bărnuţiu pentru acea mulţime de Români, adunaţi la 3 (15) Mai 1848 pentru naţiunea română şi viitorul ei. Desigur că mulţi, foarte mulţi nu-şi dau îndestul seamă de întreaga mărime a sfintei apostolii a acestui mare bărbat, căci de ar fi aşa, mii şi mii de Români strâmtoraţi de soarte dela noi n'ar mai sta la îndoială care este şi trebue sě fie chiemarea şi datoria lor ca cetăţeni credincioşi ai patriei şi ca Români adevăraţi.

Tuturor acestora este de lipsă să le spunem cu prilejul prezentei sărbătoriri a neuitatului apostol al drepturilor naţiunei noastre, că Simeon Bărnuţiu a fost omul trimes de providenţa Dumnezeească ca să vestească Românilor, în acele momente ce au adus aşa mari schimbări în toată Europa, că ceasul din urmă al iobăgiei a bătut şi că viaţa ce-i aşteaptă după ce vor scăpa de jugul ei, dacă este ca şi Românii de aici să se bucure vre-odată de libertate şi de egalitate — trebue să fie o viaţă naţională românească, că drepturile ce le vor câştiga, după ce nu vor mai fi iobagi, nu pot fi decât drepturi naţionale, libertatea de care se vor bucura nu poate fi decât libertate naţională, pe câtă vreme aceste milioane de Români voiesc să trăiască şi ei ca naţiune de sine stătătoare între naţiunile Ardealului, ale Ţărei ungureşti şi ale întregei împărăţii habsburgice.

Bărnuţiu a învăţat şi a lămurit pe fraţii săi români dela Vlădică până la opincă adunaţi pe Câmpul Libertăţii, că libertatea, la care au drept şi ei şi pe care o voesc, nu poate să însemne numai că vor scăpa de robote, de clacă şi de dijme, ci că ea are să însemne că de aci încolo toată nizuinţa Românilor trebue să fie de a trăi în patria lor străveche ca Români cu limba, obiceiurile, drepturile şi aşezămintele lor româneşti, de a trăi în pace ca fraţi egali îndreptăţiţi cu conlocuitorii maghiari, saşi şi slavi, căci dacă nu se vor bucura şi Românii de libertate şi drepturi naţionale, ei vor ajunge într'o iobăgie mai grea decât a fost cea de până atunci, vor ajunge zile triste când li-se va ataca chiar şi comoara scumpă a limbei lor dulci strămoşeşti, de care nici în vremurile de cea mai grea sclavie n'a cutezat să se atingă nimeni.

C'un cuvânt Bărnuţiu a fost marele apostol, care a spus fraţilor săi Români că după toate legile fireşti ei ca naţiune nu vor putea avea viitor nici nu se vor putea bucura de bunurile şi foloasele libertăţii, că neamul nostru se va usca pe picioare şi va pieri, ca pomul căruia i-a putrezit rădăcina, dacă i se va lua ceeace este pentru el şi vieţuitoarele de pe pământ aerul, în care răsuflă şi se desvoaltă la razele soarelui şi ceeace este pentru peştii râurilor şi mărilor apa.

In zadar — ne zicea Bărnuţiu — vom nizui să fim şi noi ca toţi oamenii şi să ne bucurăm şi noi ca popor de ceeace ne-a dat Dumnezeu, dăcă nu vom fi în stare să ne câştigăm prin lupte, jertfe şi stăruinţe necurmate, respectul cuvenit ca naţiune română în patria noastră şi dacă vom continua de a fi acum în altă formă sufleteşte şi economiceşte coada şi slugile altor naţii.

N'a spus Simeon Bărnuţiu la 1848 alta decât au spus toţi bărbaţii luminaţi şi însufleţiţi ai naţiilor mari şi mici din toată Europa; n'a cerut pentru Români şi naţiunea lor altceva, decât au cerut luptătorii altor neamuri pentru naţiunile lor. Intr'ânsul s'a întrupat în momentele acele mari ale vieţei noastre naţionale, glasul şi spiritul care ne chiemau la o nouă viaţă deamnă de omenire şi de trecutul nostru glorios. Bărnuţiu a fost marele orator al timpului de renaştere; el atunci când a vorbit de pe amvonul catedralei din Blaj şi de pe tribunele din mijlocul poporului adunat, n'a fost decât numai tălmaciul simţămintelor şi aspiraţiunilor tuturor Românilor de biue, care au conlucrat pentru a pregăti noua epocă în viaţa Românilor; prin gura lui a răsunat glasul lui Dumnezeu şi al poporului

Eată cu puţine cuvinte ce va să zică pentru noi Românii sărbătorirea aniversării de 100 de ani dela naşterea acestui fiiu ales şi glorios al naţiunei noastre.

Românii din patru unghiuri, închinaţi-vă memoriei scumpe şi nepieritoare a acestui suflet mare trimis de provedinţă de a ne conduce din deşert în Canaarul libertăţii popoarelor!

Simeon Bărnuţiu.
nasc. 1808 — † 1864.

Din vieaţa lui Simeon Bărnuţiu.

Credem a satisface dorinţei cetitorilor noştri de a cunoaşte mersul vieţei lui Simeon Bărnuţiu, reproducând o parte din interesanta schiţă biografică, ce o publică d-l profesor *Dr. Ioan Raţiu*, cu ocaziunea aniversărei centenarului dela naşterea marelui naţionalist român, în revista »*Luceafărul*«:

Simeon Bărnuţiu s'a născut la 1808, în 21 Iulie, după calendarul vechiu, sau în 2 August după cel nou, în comuna Bocşa-română din comitatul Crasnei (azi al Sălagiului.)

Prima carte, care i-s'a pus în mână, a fost *Psaltirea* şi *Ceaslovul*, şi cel care l'a întrodus mai întâi în tainele slovelor bătrâneşti, a fost însuşi părintele său.

In vârstă de nouă ani pleacă la oraşul din apropiere, Şimleul-Silvaniei, unde învaţă dela 1818 până în primăvara anului 1820, când mântui învăţăturile primare (normale.)

Studiile gramatice şi humaniore le-a făcut în Cariu.

De aci veni la Blaj, să facă şi cursul filozofic de un an, pe care-l propunea un canonic erudit, prepozitul de mai târziu, Basiliu Raţiu (1783—1870), şi sălăgianul cu »gubă«, în 1825—26 mântui studiile cu distincţie, find cel mai bun între »filozofii« lui Raţiu.

Dintru început. Simeon Bărnuţiu ar fi dorit să-şi aleagă o carieră iuridică pentru a putea ajunge într'o diregătorie de stat. Dar erau greutăţi, cari nu-l îngăduiau să studieze dreptul: deoparte lipsiau mijloacele materiale, iar de alta, cei-ce nu erau nemeşi nu puteau ajunge în oficii publice. Astfel se hotărî să îmbrăţişeze şi el cariera preoţească, singura cale, care să deschidea uşor tinerimei noastre cu carte.

Intră deci, în toamna anului 1826, în Seminariul diecezan din Blaj, unde petrecu trei ani, până la 1829, în studiu încordat, ascultând cursurile celor mai buni teologi, ce-i avea biserica unită pe vremea aceea.

*

După părăsirea seminariului, Bărnuţiu porneşte munca sa îmbelşugată, care n'a încetat a se desfăşura, plină de roade, pe toate terenele, până aproape de sfârşitul vieţii.

Să-l vedem mai întâiu în serviciul bisericei.

Deja la 4 Noemvrie 1829 i-se oferise la gimnaziu catedra gramaticei superioare, adecă a sintaxei, dar se vede că nu peste mult situaţia s'a schimbat, şi el trece la slujba de archivar consistorial.

Hărnicia cheltuită aci reiese limpede din faptul, că abia trecuse anul, şi mai marii săi îl aflară vrednic de a-l înainta la una din cele mai importante catedre de atunci, la catedra filozofiei în liceul cel nou, iar la patru ani în urmă să simte iarăş lipsa lui în administraţia bisericei. Fu chemat din nou la alte slujbe grele şi cinstite: în 1834 fu ales notar consistorial şi capitular şi deodată fu distins şi cu rangul de asesor conzistorial.

Funcţiunile nouă în care se înălţă, toate îi aduceau bun prilegiu de a-şi înmulţi cunoştinţele, de a culege informaţii din actele oficiale, ce-i treceau prin mâni, şi de a cunoaşte de aproape starea bisericei şi a întregei dieceze.

Experienţele câştigate aci, la 1837 se îmbogătesc cu altele nouă; în anul acesta Episcopul îl luă ca secretar la dieta din Sibiu. Din cele petrecute în aceasta dietă săracă în rezultate, el învaţă a cunoaşte relaţiunile politice ale ţării, cari mai cu seamă a putut să se convingă de primejdia

cea mare ce ameninţa limba românească, căci deja în dieta aceasta s'au manifestat încercările de a sugruma limbile din patrie. La deosebite ocazii s'a discutat chestiunea limbei maghiare, cu scop de a înlocui prin ea, în toate afacerile publice, pe cea latină, şi discuţiunile erau pregătirea legei dela 1842, în care se decreta moartea limbei române.

Aici se zămisliră principiile şi convingerile politice de mai târziu ale lui Bărnuţiu.

Răstimpul de cinci ani, cu munca lor cheltuită în sluja Conzistorului, a fost hotărâtoare pentru Bărnuţiu, şi dacă rămânea şi mai departe în cariera aceasta, ar fi ajuns departe, poate la cea mai înaltă treaptă hierarchică. Dar soartea îl chemà spre alte idealuri, pe cari nu le putea găsi în sânul consistorului.

Din aceea, la 1839, din îndemnul inimei sale şi din zelul de a contribui şi dânsul la înaintarea intelectuală şi morală a neamului, prin şcoală, se reîntoarce iarăşi la catedra avută. La plecare capitlul îl numi *om credincios oficiului său, în cel mai desăvârşit senz al cuvântului şi curat precum a trebuit să fie*".

Până la 1848, Bărnuţiu s'a făcut celebru ca profesor. Ca profesor îl întâlnim mai întâiu în 1830. In anul acesta gimnaziul din Blaj, cu încuviinţare dela guvern, se ridică la rang de liceu, ca ori şi care altul din cele puţine câte erau în Ardeal. Tot atunci şi cursul filozofic se completă dela unul, la doi ani.

Iar dascălii, cari aveau să pornească în toamna anului 1830 liceul, cu o chemare aşa de frumoasă erau Nicolae Marcu (1803—1867) pentru matematică şi fizică, şi Bărnuţiu pentru logică, metafizică şi etică.

In această catedră Bărnuţiu fu numit la 22 Octomvrie 1830. Până la 1832 avu numai filozofia; în 1832 şi 1833 a luat însă pe lângă aceasta şi istoria universală.

Dela 1830 şi până la 1834, Bărnuţiu mai îndeplinea şi slujba de »studiorum praefectus« în seminarul teologic.

El a fost cel dintâi prefect, care a sădit în inimile seminariştilor încredinţaţi cârmuirei sale disciplinare, nu numai virtuţile creştine, ci şi idei politice şi naţionale.

Pe vremea lui au teologii din Blaj primaoară gazete în seminarul lor, şi tot sub el s'a înfiinţat, între zidurile liniştite ale bătrânului seminar, şi primul teatru de diletanţi al teologilor de aci. Intelectualii şi »grecii« din Blaj, sub conducerea lui, văzură mai întâi, la Sărbătorile Crăciunului din 1833, teatru românesc, care se deschidea cu două piese traduse, una a lui Cipariu, şi alta a lui Rusu.

Dela catedră, se însufleţea pentru filozofii germani Kant, Hegel, Fichte, Krug şi Herbart, cari erau la modă şi agitau mult spiritele, mai ales ale Germanilor.

Am văzut cum la 1834 Bărnuţiu părăsi catedra ca să intre în slujba consistorului şi a capitlului. La 1839 însă vine din nou să'şi ocupe catedra de filozofie, care era idealul său.

De astădată era bucuros să facă o schimbare radicală, să introducă o înoire fericită în filozofia şcoalelor din Blaj, începu să predeie primaoară, în româneşte această ştiinţă moartă, împrumutându-i viaţă, şi, după împrejurări, toată aplicaţia practică.

»Am socotit — scrie lui Bariţiu la 17 Octomvrie 1839 — să scap pe încet şi în cât mă vor lăsa împrejurările din afară, filozofia din jugul şi robia limbei latineşti (batăr de jumătate), în care gemând şi înăduşită fiind astăzi, tare puţin au luminat minţile auzitorilor români, că au fost după toată etimologia cuvântului şi înţelesul, numai roaba teologiei; da nu roabă, ce merge cu lumina aprinsă înaintea doamnă-sa, că atunci tot ar mai fi ceva, şi roabă care poartă şlepu dindărăpt«.

Alexandru Papiu Ilariu a zis, cu tot dreptul, că nu învăţătura, ci spiritul lipsea în şcoalele din Blaj până pe vremea lui Bărnuţiu.

Şi în opera sa măreaţă, ce se desfăşura zi de zi în proporţii uriaşe, el, pe lângă ştiinţa sa vastă şi tăria sufletească, se răzima şi pe conlucrarea şi entuziasmul tovarăşilor săi de muncă, cari toţi veniau din răsputeri să răspândească aceleaşi idei, să colaboreze la acelaş ideal sfânt, ce cuprinsese lumea românească.

Cipariu deschidea cartea limbei româneşti, şi demonstrând originea şi frumseţele ei, îndemna pe toţi cu scrisul şi cu puterea graiului viu, să-şi cultive limba strămoşească.

Nicolae Marcu şi Ioan Cristocianu cercau să arete în cursurile lor româneşti, într'o vreme, când aceasta nici Ungurii n'o făceau, că şi cele mai grele şi mai abstracte sisteme de ştiinţe, ca fizica şi matematica, încă se pot preda în limba naţională.

La teologie Demetriu Boer (1812—71) propunea istoria bisericească şi dreptul canonic, de asemenea în româneşte, având şi el aceeaşi ţintă.

Iar Ioan Rusu propaga spiritul şi simţirea românească, dela catedra sa de istorie şi geografie. Tinerilor setoşi de învăţături nouă, el le propunea istoria universală, dar ea cuprindea în sine şi altă istorie, istoria neamului său obidit. Şi învăţăturile sale glăsuiau astfel, încât inspirau îngrijiri serioase celor dela guvern, care nici nu întârzia să facă atent pe episcopul Leményi la această împrejurare, şi să ceară, ca istoria universală să nu mai fie studiu obligat în liceu, deoarece prin acest studiu se agită sentimente nouă în tinerime.

In sfârşit Bărnuţiu venea cu filozofia, şi cu excursiunile ce făcea din dreptul firii si dreptul constituţional, el deştepta sentimente amorţite şi umplea sufletele tineretului cu văpaia entuziasmului naţional. Cu prelegerile sale el prindea şi producea o revoluţie a spiritelor. Invăţăturile sale răsunau în glas de Arhangel. Din catedra sa se desprind idei liberale, învăţături nouă şi neobicinuite până atunci în şcoalele Blajului. Traduce pe Krug, filozoful vremii, în româneşte, ca şi Cipariu, şi-l însoţeşte cu explicările de lipsă, cari, izvorâte dintr'o inimă înflăcărată, spunea de drepturi mari, sfinte, cari le dă firea şi Dumnezeirea fiecărui om şi popor.

Şi însufieţindu-se dascălul, însufleţea deodată şi pe cei ce-l ascultau, tinerimea căuta la el ca la un om din alte vremuri, sorbind cu sete prelegerile sale şi ascultând cu lacrimi în ochi lucruri, cari li se spuneau pentru întâiaoară aşa de convingător şi într'o limbă atât de elocventă.

Amestecat mai târziu şi el în procesul urzit contra episcopului Leményi, la 7 Martie 1845, fu destituit şi Bărnuţiu din catedră, şi trimis la parohia Beude din Solnocul interior.

Dar n'a primit să meargă, căci precum singur se exprima unui prietin, când era pus pe uliţă — »la sate n'avem ce căuta, căci n'am sămănat, nici am secerat acolo, apoi car, plug, boi şi sămânţă nu avem, ca să sămănăm de aici înainte, nici bani ca să ne cumpărăm aceste«.

Aşteptă deci altă dreptate, care însă nu-i veni.

In fine, la 22 Octomvrie acelaş an, dimpreună cu alţi dascăli luminaţi şi cu vederi nouă, fu şters pentru totdeauna din clerul diecezei.

Şi acum, lipsit de catedră şi şters din şirul preoţilor, dascălul celebru se retrage la Sibiiu, ca acolo să înceapă o nouă carieră; să înveţe drepturile, cu care nădăjduia să trăiască, şi să fie folositor neamului său.

Doi ani de zile îl aflăm pe băncile academiei săseşti între ascultătorii facultăţii, înconjurat de cinstea şi iubirea conaţionalilor săi, ca »cel mai învăţat şi mai popular bărbat al Ardealului«, precum l'a numit George Sion în ale sale »Suveniri contimporane«.

Când se întoarse iar la Blaj, era la 1848; acum vine în triumf, să-şi cucerească nemurirea.

*

In aceeaşi vreme când Bărnuţi se consacra în Sibiiu studiilor sale, în linişte şi retras de lume, sosi vremea libertăţii, anul 1848, care pentru el este cea mai strălucită epocă din toată viaţa sa.

Bărnuţiu este sufletul adunării naţionale, a celei mai înalte manifestări naţionale a Românilor ardeleni din veacul al XIX-lea.

Când în preajma mişcărilor revoluţionare din 1848, Românii ardeleni se aflau în cea mai mare încurcătură, şi nu ştiau ce drum să apuce, atunci se aude o voce slabă, care arăta calea cea dreaptă cerută de adevăratele interese ale poporului român. Era glasul lui Bărnuţiu, care în două proclamaţiuni, din 25 şi din 26 Martie 1848, rezuma un program naţional politic: *congres naţional român, libertate individuală prin suprimarea iobăgiei, şi libertate naţională prin reaşezarea poporului în drepturile sale.*

In scurtă vreme proclamaţiunile lui Bărnuţiu deveniră programul întreg poporului român din Ardeal, şi tot în urma lor veniră adunarea dela Dumineca Tomii, şi adunarea naţională din 3/15 Maiu.

La Dumineca Tomii, mulţimea adunată îl aştepta cu nerăbdare, şi când era să între în Blaj, de unde cu trei ani mai nainte plecase cu ruşine, poporul alerga înaintea lui, să grămădesc toţi pe întrecute să-i desprindă caii şi să-l ducă în triumf.

Atunci rosti Bărnuţiu memorabilele cuvinte: *„Acum nu este timpul, fraţilor, să băgăm pe oameni în jug, ci să i scoatem; lăsaţi dar să tragă vitele, că voi a-ţi tras destul, şi acum să fim oameni liberi!"*

Dumineca Tomii se aştepta cu groază; şi ea sosi, dar senină şi mângăietoare, ca şi când ar fi vrut să desmintă pe toţi cei fricoşi, şi să ruşineze pe toţi ce-i bănuitor de rele. Ea s'a petrecut cu multă înălţare de suflete, dar în pace şi ordine frumoasă.

Şi aici în cea mai mare parte, meritul revine prudenţei lui Bărnuţiu, care în profeticele sale învăţături ce le spunea poporului în faţa catedralei, vorbea nu numai de unire, armonie şi statornicie întru apărarea drepturilor, ci în acelaş timp el ştiu să îndemne pe toţi la pace şi linişte.

Adunarea dela Dumineca Tomii a fost până atunci cea dintâi adunare naţională românească în Ardeal.

Urmă apoi ziua măreaţă dela 3/15 Maiu cu memorabila adunare naţională de pe Câmpul libertăţii, în care se croia slobozenia unui neam mare; se chema la zile mai bune un popor din pierzare; se vestea lumei puterea de viaţă a poporului român; iubirea lui de limbă şi moşie; şi se arăta credinţa lui tare în Dumnezeu şi dreptate, şi alipirea lui către un tron clătinat în temelia sa crăiască.

De data aceasta Bărnuţiu fu ales vicepreşedinte al adunării alăturea de Gheorghe Bariţiu, şi ca atare el venea s'o împodobească mai mult decât ori şi care altul.

Discursul său, despre relaţiunile Românilor cu Ungurii şi despre libertatea naţională, a rostit cu acest prilejiu în faţa altarului catedralei va rămânea veşnic memorabil, ca expresie fidelă a dorinţelor poporului român din acele timpuri.

La propunerile sale, adunarea s'a ţinut afară pe câmp, ca astfel nime din cei veniţi să nu lipsescă dela adunare; pe câmpul de lângă Blaj, unde s'a ţinut adunarea, s'a numit pentru totdeauna *Câmpul libertăţii*; adunarea s'a proclamat de adunare generală a naţiunei; naţiunea s'a declarat credincioasă împăratului, şi s'a proclamat de sine stătătoare şi de parte întregitoare a Transilvaniei; în sfârşit patruzeci de mii de reprezentanţii ai unui popor subjugat, cu mânile spre cer, în jurământ sfânt au chemat pe Dumnezeu cel atotputernic mărturie, că vor rămânea pururea credincioşi către împărat, către patrie, şi către naţiunea română. — Idea sfântă de naţionalitate s'a înrădăcinat în toate inimile. Dar aceasta nu era de ajuns; trebuia dusă şi la îndeplinire. Spre acest scop s'a ales comitetul permanent cu reşedinţa în Sibiiu, şi compus din 25 membrii cu episcopul Şaguna în frunte. In acel comitet intră şi Bărnuţiu ca căpetenie de frunte, ca vicepreşedinte.

In adunarea din Septemvrie a aceluiaş an, comitetul din Maiu fu destituit şi ales un alt comitet, comitetul de pacificare, creat din membrii: N. Bălăşescu, Bărnuţiu, Laurian, Cipariu, Florian Micheş şi Ioan Bran. Bărnuţiu a fost preşedintele acestui comitet şi astfel fu recunoscut de conducătorul întregei mişcări naţionale.

Ca preşedinte al comitetului de pacificare el conduse cu cea mai mare înţelepciune cauza naţională, precum dovedesc toate actele comitetului naţiunei române din 1848—49, în care, pas de pas, întâlnim numele lui Bărnuţiu, până la disolvarea comitetului.

La 11 Martie 1849, când Bem luase Sibiiul, Bărnuţiu cade în mâna potrivnicilor, noaptea în frig şi zăpadă sări peste zidurile oraşului, însoţit de tînărul Nic. Stoica, dar la părinţii acestuia, cari înşişi erau gata de plecare, nu află adăpost şi astfel trebui să-şi urmeze fuga spre România.

După multe suferinţe şi arestat în două rânduri, la Râmnicul-Vâlcei şi la Turnul-Severin, în sfârşit, ajunge la Constantinopol, de unde în 6 Iunie acelaş an pleacă mai departe, peste Smyrna, Siva, Corcira şi Triest, la Viena să se înteleagă cu deputaţii români — cari mai rămaseră acolo — despre cele ce erau de făcut în cauza naţională.

In Viena a petrecut dela 23 Iunie până la 2 Septemvrie aceluiaşi an, când s'a întors înapoi în patrie. Dar n'a rămas mult. Căci dupăce căpătă mandat dela Românii din Ardeal, spre a lucra împreună cu mai mulţi alţii pe lângă ministerul din

FOILETONUL »GAZ. TRANS.«

Scalda de pe Medieşiu şi Naţia.[1]

Tempora mutantur et nos
mutamur in illis.
Strămoşiulŭ Ovidiu.

Susŭ pe cóstea Dielàhanà
Este-o scaldà vechĭ' romanà,
Cŭ-apà bunà, mineralà,
Ce scóte pe mulţĭ d'in bólà,
De Porolisensĭ[2]) usitatà
Candŭ-va şi adi frequentatà
De poporul românescŭ,
Pe àst' pàmêntŭ stràmoşiescŭ
Balneàle-au fostŭ scàpare
Pentru ceĭ, ce-aveaŭ şi stare
Cu terme multŭ luxuóse,
S'alunge morbulŭ d'in ósà,
Cândŭ tocaŭ câte-o avere
În diştracţiĭ şi 'n plàcere
Coloniştiĭ noşt'ĭ stràmoşĭ
Înbuĭbaţĭ, orĭ greŭ morboşĭ.
Eĭ, dar' astàdi aste tóte
Aŭ apusŭ cu a' lorŭ glóte!
Legĭunarĭ şi vechĭ cohórte
Nu maĭ suntŭ! Tóte suntŭ mórte.
Civilisàţĭunea vechĭà
Adĭ aícĭ n'are pàrechĭà.
Vaĭ, cà tóte-aŭ dispàrutu,
Ce-anticiĭ noştĭ aŭ avutŭ!
Étà-acuma-e o colibà,
Lângà ea cu o cocĭubà,
Casà simplà, ţerènéscà
Term'a vechĭà, stràmoşiéscà,
Fal'a Dacŭ-Romanilorŭ
Şi a Legĭunarilorŭ!
Vaĭ, cumŭ tóte-aŭ încetatŭ,
Glori'a şi alŭ lorŭ statŭ!
Unde-a fostŭ cândŭ-va Càldarĭulŭ,
Basenulŭ şi Tepidarĭulŭ,
Hipocaustulŭ, Frigidarĭulŭ
Şĭ — Alveulŭ ca — Apoditarĭulŭ
Astàdi este-o strungà mare
Cu capre, ce lingŭ la sare,
Cu oĭ şi cu-unŭ urechĭatŭ,
Cu merinde încàrcatŭ.
Ér' în odorŭ croncàneşce
Cloşc'a, ce de puĭ grigeşce,
Cu câte-va gâşce, raţĭe
Carĭ pe unŭ lacŭ sè rèsfaçĭà,
Cânele încà migeşce
Şi 'n tindà sè colàceşce.
Vac'a cu viţèlulŭ micŭ
Rumègà la esle-unŭ picŭ.
Óspeţiĭ prândĭescŭ cu toţiĭ
La-a lorŭ carà, ca Heloţiĭ,
Éarà domniĭ colo 'n casà
Sè aşédĭà p'îngà mésà,
Cerŭ de-mâncatŭ sè li dee,
Pên' ploiţi'a 'o sè stee.
Toĭetŭ mare e 'ntre curcĭ...
Fetele vinŭ cŭ-a' lorŭ furcĭ.
Că 'n Poénà nu potŭ strînge
Fênŭ, pe ĭernà, ce va ninge,
Érà culmea sè înoeşce
Într'unŭ nŭorŭ, ce durduĭeşce.
Ce 'ntunerecŭ e îndatà!
Blemŭ cîtrà casà tu Féta,
Cà-e departe pênà 'n satŭ
Şi noĭ încà n'am mâncatŭ.
Fulgerĭ desà picà 'n codru,
Aicĭ de scutitŭ nu-e modru,
Cà 'n Birtŭ vedĭ, cà nu ne lasà,
Décà nu-sŭ banĭ nicĭ a-casà.
Remânĭ Scaldà, da 'n pustià,
Décà nu-mĭ daĭ nemicŭ mie.
Ce folosŭ şi de stràmoşĭ,
Ce-aŭ tràitŭ pe-aicĭ voĭoşĭ.
Décà noĭ n'avemŭ nimic'a
Dela eĭ, numaĭ opinc'a
Şĭ-ast' bĭétà limbà romanà
În »Provinci'a-Silvanà«,
Ce nĭ-e bunà: sè ne plângemŭ
Cà 'ntre stràinĭ mai ne stîngemŭ.
Heĭ, că-adĭ n'avemŭ unŭ Traĭanŭ,
Nicĭ Imperĭulŭ nost'ŭ Romanŭ!
Paloşiŭ vechiŭ şi buzduganŭ!

Dièlaŭ 1892. **Victor Russŭ.**

1) Poesiei acesteia cu sujet istoric, despre care până acum încă n'a ştiut nimeni la noi, îi dăm loc în convingerea, că ea va interesa pe cetitori îndeosebi acum în ajunul escursiunei, ce-au proiectat-o fraţii Sălăgeni la Moigrad, unde a fost cetatea Daciei porolisene. Autorul se sileşte printr'o ortografie etimologică, a păstra cât mai mult chipul de pronunţare al Românilor de sub *Miedieşiu* (*nu Meseşiu*, că nu vine dela *Mesz* ung. ci dela *meziu* rom. *munte miezeşiu* între Silvania şi Transilvania.

D. Victor Russu este singurul dintre Români, care a scris până acuma despre anticităţi rom. de pe sub Mezieşiu în „Dacia Parolisenas" din „Buletinul" Societăţii române din Bucureşti an. 1889. si în „Legenda din trecutul Silvaniei Gherla 1889."

2) Locuitoriĭ Porolisuluĭ, cetăţiĭ Dacieĭ septemtrionalĭ, cândŭ-va aicĭ pe Medieşiu, de-asupra Moĭgraduluĭ d'in Sèlagiŭ.

O împărăţie nevăzută.

(Fine.)

Când bătrânul se aşeza într'una din zile pe laviţa dinaintea casei feciorului său şi ceru pâne, veni feciorul şi zise slugilor: »ia, aruncaţi afară păpuşa asta.« Eu mă duc la el noaptea, mi'l frec între roatele morii, până i-să dumică binişor toate oşcioarăle. Dupăce s'a îmblânzit, cum se cade, şi tremură din mâni şi din

Viena pentru rezolvirea cauzei naționale, în luna lui Noemvrie se întoarce iarăşi în capitala împărătească.

Dar slab la trup şi bolnăvicios, în cursul drumului slăbise aşa de tare, încât la 16 Decemvrie fu nevoit să plece în Saxonia, pentru a-şi căuta de sănătate, la un medic specialist.

Incepuse să-l tortureze insomnia.

In 23 Ianuarie 1850 se reîntoarce în Viena, şi la sfatul medicului se aşeză în satul Kaltenleutgeben din apropiere, supunându-se la o cură de apă rece.

Agitațiunile anilor trecuți, plini de zguduire, îi sdruncinară sănătatea; cu toate acestea el se interesa de toate cestiunile naționale, şi ținea în continuă informație pe bărbații conducători de acasă, despre dispozițiile cercurilor hotărâtoare din Viena şi despre toate lucrurile ce priviau pe Români.

Intre altele, la 14 Apr. 1850 scrie, că deputațiunea națională, în 10 Martie, s'a prezentat la împăratul cu o petiție, să decidă cât mai curând în cauza Românilor, şi acesta le-a răspuns: »Ich werde mir von meinen Ministern Bericht erstatten lassen und Sie können versichert sein, dass die billigen Wünsche der Romänen erfüllt werde«. (Voiu lăsa să mi se raporteze de către miniştrii mei. Puteți să fiți asigurați că dorințele drepte ale Românilor vor fi împlinite.)

Cum s'au împlinit făgăduințele zilelor mari; care a fost răsplata împărătească — să-i zicem aşa, căci venea dela Impăratul — pentru neam, o ştim cu toții... Incât pentru răsplata proprie a lui Bărnuțiu, pentru meritele câştigate sub durata revoluției prin credință şi aderință către tron, precum şi prin ținuta şi lucrarea sa în interesul statului, ajunge să spunem că s'a bucurat şi el de o medalie împărătească. La 21 August 1850, Impăratul decoră câțiva bărbați mai distinşi dintre cărturarii români ardeleni şi între aceştia era şi Simeon Bărnuțiu, căruia i s'a dat *crucea de aur cu coroană pentru merite* (das goldene Verdienstkreuz mit der Krone).

Crucea s'a primit. Dar de astădată nu s'a auzit cuvântul periculos, ca la discipolul său de odinioară, Alexandru Papiu Ilarian, care din asemenea prilej de înaltă distincție, spunea, cu ne'nfricare, adevăruri cari dureau....

*

Apoi d-l prof. Rațiu arată cum la 1852 Bărnuțiu a mers la universitatea din Pavia (Italia), unde a luat doctoratul în drept şi cum s'a întors apoi în Viena, şi a trecut în Moldova, unde la propunerea lui Laurianu, fu numit profesor la catedra de filosofie în gimnaziul Academiei, apoi la facultatea filosofică, unde şi-a câştigat un frumos renume. Cu totul Bărnuțiu petrecu nouă ani în Moldova, ca profesor, vestind de pe catedrele sale cu demnitate, cu entusiasm şi cu folos tainele filosofiei, dreptul ginților, dreptul public al Românilor şi dreptul constituțional. El a scris mai multe cărți de mare valoare, dintre cari o parte s'a tipărit după moartea sa.

Bărnuțiu simțind că i se apropie sfârşitul, a plecat în patria sa, dar a murit, înainte de a ajunge în comuna sa natală, în Valea-Almaşului la 16 (28) Maiu 1864. De aici fu dus în Bocşa-română. Românii din Sălagiu i-au ridicat un monument la mormânt în anul 1878.

La jubileul „Gazetei“.

Mureş-Ludoş, 3 August st. n. 1908. — Inteligența și poporul român din Câmpie cu ocaziunea întrunirei adunării despărț. *Murăș-Ludoș* al „Asociațiunei“ Vă salută cu însuflețire la jubileul de 70 ani.

Recunoștință pentru lupta din vremurile trecute, tărie în viitor!

Trimitem pentru *fondul jubilar* coroane *53* (cincizeci și trei) dela următorii:

Dr. Victor *Poruț*, advocat Cluj cor. 10. Ioan *Boeriu*, preot M. Lechnița cor. 5. Andreiu *Badiu*, preot M.-Ludoș cor. 2. Vasiliu *Morariu*, învăț. M.-Ludoș cor. 2. Dr. Ioan *Harșa*, advocat Reghin cor. 4. Dr. Ioan *Oltean*, adv. M.-Ludoș cor. 4. Iosif *Șipoș*, Reghin cor. 2. Romul S. *Orbean*, preot Iclăuzăl cor. 2. Vasiliu *Suciu*, preot Căpuș cor. 1. George *Simu*, protopop Ibașfalău cor. 1. Adrian *Cismaș*, preot Oravia cor. 1. Vasilie *Hodoș*, preot Icland cor. 1. Alesandru *Moldovan*, proprietar Chirileu cor. 1. Ales. *Habor*. propr. Sânmihaiul d. C. cor. 1. Andreiu *Macaveiu*, cand. adv. Cluj cor. 1, Sept. *Pap*, inginer M.-Uioara cor. 1. Oct. *Petra* cor. 1, Eugen *Mera* cor. 1. Danila *Muntea*, not. pens. cor. 2. Romeo *Muntea*, cand. adv. M.-Ludoş cor. 1. Vas. *Orașan*, preot Sâniacobul d. m. cor. 1. Domnişoara *Șipoș* Reghin cor. 5. *Comes* cor. 1. Ioan *Precup*, proprietar Dauşa cor. 1 şi Teodor *Hărșan*, preot Chimitelnic cor. 1. La olaltă cor. 53.

Romul S. Orbean. *Dr. Ioan Oltean.*

Monor, 24 Iulie 1908. — *Mărita noastră Gazetă a Transilvaniei!* Din opaițul sau meciul, pe lângă care învățau în copilărie şi juneța lor întemeietorii Tăi George Barițiu, Iacob şi Andrei Mureșianu, această sfântă treime de renaștere a Românilor, — precum şi sprijinitorii Tăi — Te-au făcut lumină, după care Românii au început a merge mai cu bizuință.

Din prilejul jubileului Tău de 70 ani rugăm cu evlavie pe Prea bunul Dumnezeu, ca să se îndure a-Ți lungi viața nepătată de 70 de ori câte 70 de ani și d'acolo înainte până când a hotărât, ca să trăiască Mărita Nație românească, în țara noastră iubită Ungaria; iară Domnului Dr. Aurel Mureșianu, Directorului Tău, acestui politician profund, precum și comitetului de redactare să le dăruiască deplină sănătate trupească și sufletească, pentru-ca să Te poată dirigia tot cu acea tărie și statornicie neînduplecată ca și până acuma!

Pentru *fondul jubilar* trimetem suma de: *zece coroane.*

Cu deosebită stimă și reverință:
Membrii Societății de lectură,
prin V. Onigaş.

Sine „Astra“ non itur ad astra!*)

Convocarea adunării generale a „Asociațiunei“, supranumită „Astra“, și în anul acesta a fost salutată cu entusiasm din partea mult încercatei noastre prese naționale. Articoli luminați și însuflețiți au îndemnat publicul român la participare și totodată s'a scris și despre starea noastră culturală — îndeosebi despre ținuta clasei noastre culte față de „Asociațiune“.

Cred dară să fie la locul său, dacă în preajma a estui eveniment cultural se vor auzi voci și din public și se vor desbate unele cestii de interes cultural și strîns legate de „Astra“.

Știm cu toți, că „Asociațiunea“ e întemeiată și susținută pentru literatura și cultura poporului nostru. Deasemenea ne este cunoscut tuturora adevărul, că cu cât va fi mai cult poporul nostru, cu atât mai bine va sta nu numai în privința intelectuală, ci și în cea materială.

Avantagiile stărei mai bune ale clasei țărănești însă se reflectează direct și intensiv și asupra clasei culte, care — pe cum știm — constă din cărturari, comercianți și meseriași. Este dară foarte firesc, ca o clasă cultă — conștie de sine și de datorințele sale — să privească de o datorință primordială, ca să conlucre din toate puterile la ridicarea culturei a clasei țărănești, fiindcă cu cât va fi mai cultă, respective mai avută, aceasta clasă, cu atât mai bine i-va merge și celeilalte.

La munca grea — dar măreață și nobilă — a deșteptării și cultivării poporului nostru însă nu este deajuns, ca să avem numai vr'o câțiva mecenați marinimoși, cari jertfesc averea lor pe altarul culturei naționale, și e prea neîndestulitor ca numai o mână de mecenați intelectuali să lucre cu vorba și condeiul pentru „Asociațiune“, ci este neapărat de lipsă, ca întreaga noastră clasă cultă să se grupeze în jurul acestui focular cultural și să participe — direct sau indirect — la afacerile ei de interes obștesc.

Îndeosebi necesară este concentrarea noastră în jurul „Asociațiunei“ azi, când un uragan nepraznic urlă și șueră a pustiu d'asupra redutelor din frontul cetății noastre culturale. A sosit oara a 11-a când fieștecare Român de bine trebue să sară în apărarea culturei naționale, dela care depinde nu numai prosperarea intelectuală și bunăstarea materială a poporului nostru, ci chiar existența lui națională.

Stări așa triste — precum ne arată și consemnarea membrilor dela 31 August n. 1907 ai „Astrei“ nu-i permis să mai dăinuească lung timp între noi, căci altcum suntem perduți!

Această consemnare adecă ne spune, că aceasta instituțiune întemeiată și susținută pentru cultura poporului român din Ungaria și Transilvania — nu are mai mulți membrii activi decât 1750, 96 fundatori, 254 pe viață și restul ordinari, — deși noi chiar și după cea mai dușmănoasă statistică formăm o clasă cultă de cel puțin 10.000 bărbați și sigur tot atât de mare va fi și numărul sexului gingaș din această clasă.

Nu se mai poate tolera, ca nici chiar 2 părți din 10 ale clasei noastre culte să nu ia parte nici într'o formă la munca „Asociațiunei“, a cărei menire este, ca să deie în mâna țăranului român cel mai sigur și important mijloc pentru asigurarea existenței sale morale și materiale.

E imposibil să crezi, că în 8 părț din 10 a clasei noastre culte să nu existe interes pentru cultura poporului nostru, fără de care $^1/_3$ din clasa aceasta aproape de fel, ear $^2/_3$ numai cu chiu și vai ar putea exista.

Te doare inima, când observi, că din 7 episcopi de ai noștri unul nici nu e indus în consemnarea „Asociațiunei“, din care mai lipsesc încă un arhimandrit și cel puțin 20 de canonici, deși măcar clerul superior ar trebui să fie complet indus în lista membrilor. Dintre protopresbiterii și preoții noștri — cari sigur vor fi cel puțin 2500—3000 — nici măcar 600 nu sunt membrii ai „Asociațiunei“. In treacăt fie amintit că dintre cei 10 preoți militari activi numai pe 2 i-am aflat în consemnare.

Ți-se sue însă sângele în față, când din consemnarea aceasta te convingi, că cele mai bine situate clase sociale ale noastre — cărora aparțin advocații, directorii de bancă, medicii, inginerii și comercianții — sunt foarte slab reprezentate între membrii „Asociațiunei“ atât cu numărul, cât și numărarul.

Eată advocații — cari după părerea mea vor fi vr'o 250—300 — abia întrunesc numărul de 208 și dintre aceștia 153 sunt numai membrii ordinari, deși aproape toți ar putea să fie fundatori sau pe viață.

Dintre 100—150 de directori de bancă dela institutele noastre în consemnarea „Asociațiunei“ am aflat 19, — 5 pe viață și 14 ordinari — deși și despre aceștia toți putem spune tot aceea, ca despre advocați.

Medici sunt induși 60 ca membrii — 6 fondatori, 9 pe viață și restul ordinari — și eu cred, că și ei vor da un contigent de 120—150. Dintre medici deasemenea n'ar fi permis să lipsească nici unul din lista „Asociațiunei“, ci ar trebui să fie înscris fieștecare cel puțin ca membru pe viață.

Tot aceeaş o putem zice şi inginerilor noştri, de cari vom avea cel puțin 30—50. Dintre ei sunt 13 înscrişi — 1 pe viață şi 12 ordinari, — deşi — pe cum ştiu — toți sunt bine situați şi sigur nu le-ar cădea greu a solvi şi taxe mai mari.

Comercianți trebue să avem noi baremi vr'o 1500—2000 şi totuşi la »Astra« numai 67 sunt înscrişi şi dintre aceştia 60 sunt numai ordinari.

Corpul didactic — care constă din vr'o 2—300 profesori şi cel puțin 3000 învățători — e representat la »Astra« cu 91 membrii dintre profesori şi 84 dintre învățători, ce sigur e puțin. Dar să nu uităm, că din clasele acestea se recrutează cei mai mulți mecenați intelectuali, cari aduc jertfe morale pe altarul »Asociațiunei«, ce mai cu seamă se poate zice despre bravii și harnicii noştri profesori.

Amploiați privați sau aplicați la diferitele oficii ale statului, vom avea cel puțin 5—600 şi totuşi la Asociațiune numai 148 sunt înscrişi, dintre cari 77 sunt notarii comunali. N'ar strica, ca cei neutralizați pentru lupta noastră politică cel puțin la acțiunile noastre culturale să ieie parte cât de activă.

Oficianții aplicați la băncile române vor fi cel puțin 600—800 şi totuşi nici 100 nu sunt membrii »Astrei«.

Meseriaşi vom avea baremi vr'o 1000—1500 şi dintre aceştia nici 20 nu sunt înscrişi la »Astra«.

*) Pe româneşte: Fără de „Asociațiune“ (Astra) nu ne putem ferici.

---

picioare, îl iau de guler, îl scutur sdravăn şi-i zic: »vezi acum, cum dai din mâni şi picioare, tocmai ca o păpuşă!« Atunci se trezeşte, clănțăneşte în dinți şi strigă: »nevastă adă-mi un țolişor, eu mor de frig.« Şi după ce adoarme, ți'l mai iau odată.

Auzind Ghiță asta, cu puterea se întoarce spre poartă trăgând şi pe împărat cu sine şi-i zice: »O clipă nu vreau să mai rămân la visurile rele... aici sunt lucruri înfricoşate!«

Impăratul însă îl conduse într'o grădină minunată... cărările erau de argint, straturile de aur şi florile de pietri prețioase poleite. Pe aici se primblau visurile cele bune. Ce-i văzură mai întâi ochii, era un vis: o femeie tinără palidă, ținea subsoară un fel de corabia lui Noe şi-o cutie cu pietri de jucării.

»Cine-i asta.« întreabă Ghiță »Asta se duce în toată seara la un copil bolnav, care a rămas fără mamă.« Ziua e copilul singur-singurel.. nime nu-i are grija. Spre seară merge femeia la el, se joacă cu el şi rămâne toată noaptea la el. Adoarme foarte de vreme, de aceea să şi duce mai curând la el. Celelalte visuri umblă cu mult mai târziu... Haide numai mai departe... dacă vreai să vezi toate trebue să ne grăbin.«

Acum intrară mai afund în grădină, în mijlocul visurilor. Aici vedeai bărbați, femei, bătrâni şi copii, toți cu fețe plăcute binevoitoare, în hainele cele mai frumoase. Mulți dintre ei aveau în mână tot felul de lucruri ce numai îți pofteşte inima. Ghiță deodată stă 'n loc, strigă cât îl ia gura, încât toate visurile se întorc către el.

»Dar ce ai? întrebă împăratul.

»Ce să fie? iacă prințesa, care mi s'a arătat de atâtea ori şi care mi-a dăruit trandafiri!« răspunde Ghiță, ca fermecat.

»Da da zise împăratul. Ea este. Nu-i aşa că ți-am trimis tot visuri plăcute? Asta este aproape cel mai frumos vis din câte am.«

Ghiță alergă numai de cât la prințesa, care iară şedea în micul ei scrânciob de aur şi se legăna.« Ea cum l'a zărit sare din scrânciob şi i-se aruncă tocmai în brațe. El însă o luă de mână şi o conduse la o bancă de aur. Aici se aşezară amândoi, şi-şi ziceau ce bine ar fi dacă s'ar tot vedea unul cu altul. Şi cum gătau povestea, o începeau din nou. Intr'aceea împăratul visurilor se preumbla neîntrerupt pe cărarea principală din grădină, cu mânile la spate, iutându-se din când în când la ceasornic, să vadă, cât e de târziu, pentrucă Ghiță cu prințesa nu găteau ceea-ce îşi aveau de povestit. In cele din urmă, tototuşi se duse iară la ei şi le zise: »Băeți acum e de ajuns. Tu Ghiță ai mult până acasă. Şi peste noapte nu te pot ținea aici, pentrucă eu n'am paturi, fiindcă visurile nu dorm... ele trebue să umble noaptea pe pământ, pe la oameni... iar tu, prințesă trebue să fi gata. Imbracă-te astăzi odată numai în roşu şi apoi, vino la mine să-ți spun la cine să te duci şi ce să-i spui.« Auzind Ghiță visătorul aceasta, deodată prinse curaj, cum n'a avut nici odată în viața lui. El se ridică în picioare şi zise cu glas îndesat:« Inălțate împărate de prințesa mea nu mă despart odată cu capul ...ori să mă ții pe mine aici, ori să mi-o dai pe ea pe ceealaltă lume. Mi-e cu mult mai dragă, de cât să pot trăi fără ea!» Zicând acestea i-să umplură ochii de lacrimi, cât alunele de mari.

»Dar Ghiță! Ghiță« răspunse împăratul »ăsta-i cel mai frumos vis, ce'l am în împărăția mea dar, pentrucă mi-ai scăpat viața, fie. Iați prințea, şi ieşi afară pe pământ. Cum ajungi deasupra, ia-i de pe cap vălul de argint şi mi'l aruncă prin uşă înjos, atunci prințesa se va preface sânge şi carne »acum este numai un vis!«

Ghiță-i mulțumi din toată inima şi zise: »Iubite împărate fiindcă văz că eşti de tot bun, mai îndrăsnesc a-ți face o rugare... prințesă aş avea, dar îmi lipseşte acum țara, în care să stăpânesc şi prințesă fără țară nu este cu putință«... nu-mi poți da şi o țară, fie cât de mititică?«

Şi i-a răspuns împăratul »împărății, cari să le vezi, Ghiță, nu-ți pot da, dar nevăzute, poți căpăta şi încă una din cele mai mari şi mai mândre.«

Şi iară l'a întrebat Ghiță: »cum este împărăția nevăzută? Impăratul l'a încredințat, că împărăție mai frumoasă, nici nu se poate ...Să va convinge el singur.

»Adecă, zise el împărățiile de rând, cari să văd,« de multe ori sunt foarte neplăcut. De exemplu: Tu eşti împărat într'o țară de rând..? dimineața vine la patul tău un ministru şi zice: Majestate pentru țară am trebuință de o mie de lei,... tu deschizi cassa țerii, şi nu găseşti o lăscae în ea. Ce-i face atunci? Ori se ridică cineva cu răsboiu în potriva ta, tu perzi şi împăratul care te-a învins îți ia de nevastă prințesa, iar pe tine te aruncă în temniță. Astfel de lucruri nu se pot întâmpla într'o împărăție nevăzută?«

Bănci bine situate avem vr'o 100 şi 50 mai mici, dintre cari nici chiar 50 nu sunt trecute în lista membrilor.

Despre celelalte clase sociale representate la »Asociaţiune« nu mai amintesc, fiindcă sunt mai mici la număr şi apoi scopul meu nu este a face statistică, ci a spune factorilor competenţi şi tuturor Românilor de bine, că e timpul suprem a da acţiunilor noastre culturale o direcţie nouă şi corăspunzătoare nu numai împrejurărilor actuale, ci şi principiilor de azi.

E neapărat de lipsă adecă, ca să ţinem cont de spiritul timpului şi acomodat lui să dirigem busola acţiunilor din sânul şi jurul »Asociaţiunei«.

Cu vr'o câţiva articoli scrişi mai cu seamă din incidentul adunării generale, cu ţinerea a câtorva conferinţe sau representaţii teatrale şi cu editcrea unui organ necorăspunzător azi scopului n'o să putem ajunge în grabă la scopul măreţ al »Asociaţiunei«.

Trebue schimbat sistemul vechiu cu altul modern şi dat altă direcţie acţiunilor noastre culturale!

E neapărat de lipsă 'nainte de toate, ca să facem »Asociaţiunea« cât se poate de cunoscută chiar şi în cele mai inferioare pături ale poporului, fiindcă mulţi sunt dintre ai noştri, cari nici de veste nu iau auzit.

Munca aceasta însă nu se poate face numai prin ziarele noastre, ci prin acţiuni pornite din sânul comitetului central şi dirigeate direct la persoane. Da persoanele direct trebue făcute atente asupra »Asociaţiunei« şi să li-se deie ocasie a se înscrie.

In vederea acestor scopuri am înaintat pentru adunarea generală 10 propuneri, a căror intenţie este a afla mijloacele necesare, cu cari în mod potrivit s'ar putea surescita interesul publicului nostru pentru afacerile »Asociaţiunei«, a deştepta simţul de datorinţă naţională şi culturală în inima fiecărui Român, a trezi şi desvolta spiritul de asociare între noi şi în fine a deschide teren cât se poate de larg activităţii »Asociaţiunei«.

Toată suflarea românească — dela vlădică până la opincă — trebue angajată la măreaţa muncă culturală a »Asociaţiunei«!

Trebue reamintit unora din clasa noastră cultă, că cu bănişori cu greu câştigaţi de bietul nostru ţăran, sau cu prescură românească sau cu stipendii şi alte ajutoare româneşti, s'au cualificat şi şi pânea de toate zilele tot în mijlocul poporului nostru o câştigă: deci datori sunt a se interesa de cultura ţăranului.

Să nu ne jenăm a spune fieştecăruia, că taxa de membru pentru »Astra« e numai o părticică mică din tributul de recunoştinţă, cu care datori suntem poporului pentru imensele binefaceri primite dela el; iar a solvi acest tribut, e o datorie sfântă, carea între toate împrejurările trebue împlinită.

Bogatul şi săracul deschidă-şi dară punga şi — după cum 'l va trage inima şi-i va permite mâna — să depună obolul său pe altarul culturei naţionale, până când încă nu e prea târziu!

Cu mânile în sân nu mai putem sta azi, când orizontul e întunecat de nori grei, cari în sânul lor ascund trăsnete şi fulgere pentru cultura naţională şi e o chestie numai de timp, ca să se descarce cu o furie nebună asupra ei.

Să nu uităm, că se zvoneşte despre sufragiul, poreclit şi universal, îmbrăcat în cojocul pocit şi anume pentru noi strâmt croit — al pluralităţii. Acul pentru acest cojoc 'l putem afla numai între armele culturei poporului nostru.

Indolenţa noastră în privinţa culturală a poporului se poate răzbuna amar în viitor!

Ştim dar cu toţii, că ţăranului nostru i-se pune cu sila în mână o monedă străină de comunicaţie spirituală cu alţii. Primească-o — dacă aşa i-a dictat soartea, iar să ne îngrijim de cu vreme şi de fel să nu permitem, ca spoiala cutărei culturi străine să între prin porii păreţilor în casa ţăranului nostru şi să-i înficieze atmosfera. Casele înficiate prin baccilele culturei străine de razele soarelui dătător de viaţă ale culturii naţionale să le desinficiăm şi cât se poate de radical!

Ca să putem face aceasta cu succesul dorit, e neapărat de lipsă 'nainte de toate, ca să ne înrolăm toţi — bărbaţi şi femei — în şirurile membrilor »Asociaţiunei« sau »Astrei« şi să îndemnăm la asta şi pe alţii, precum să înfluinţăm, ca toate celelalte instituţiuni ale noastre — mai cu seamă băncile, comunele bisericeşti şi cele politice, unde suntem în majoritate — să se înscrie ca membrii la »Asociaţiune«.

Privească fieştecare Român de bine de o datorinţă sfântă, ca să fie membru al »Astrei« şi să fie convins, că despre noi respective despre bunul şi blândul nostru popor cu drept cuvânt se poate zice: *sine „Astra" non itur ad astra.*

Viena, 22 Iulie (4 Aug.) 1908.

Dr. Lazar Popovici,
medic şi membru pe viaţă al „Astrei".

Revista politică.

După o trăgănare mai lungă poliţia din Arad a adus în fine Vinerea trecută *sentinţa sa în contra deputaţilor aradani* învinuiţi, că fără ştirea poliţiei au convocat şi participat la cunoscuta adunare de constituire din Arad, în care s'a hotărât înfiinţarea unui club pentru organizarea partidului naţional român. D-nii Dr. I. Suciu, Dr. Şt. C. Pop şi M. Veliciu au fost condamnaţi fiecare *la câte 100 coroane*, care se poate schimba în 5 zile arest *şi la o altă amendă de câte 50 coroane*, sau în caz de neplătire la alte 3 zile arest. In contra acestei sentinţe s'a înaintat în terminul legal recurs.

*

Cu două zile mai târziu, adecă Luni, *deputaţii români naţionalişti s'au întrunit la Arad la o conferinţă*, ocupându-se cu situaţia generală politică. După o desbatere mai lungă s'a stabilit un *întreg program de acţiune*, care se va pune în aplicare în cursul verii. Din acest program fac parte şi *adunările poporale*, pe cari le vor ţinea deputaţii naţionalişti în jumătatea a doua a lunei August.

*

Mare svon s'a făcut în jurul *consiliului de ministri*, care s'a ţinut Luni şi Marţi în Budapesta. In comunicatele scurte, cari s'au publicat despre decursul acestor consfătuiri, se spune, că ministrii s'au ocupat cu toate afacerile curente, dintre cari ne interesează în primul rând cestiunea *reformei electorale*. Se spune, că ministrii s'ar fi cam ciorovăit în jurul reformei, prezentate de ministrul Andrassy. La urmă însă totuşi s'au împăcat, căci — după cum glăsuesc foile maghiare — miniştrii s'au declarat „pe deplin" înţăleşi şi mulţumiţi cu proiectul lui Andrassy. Proiectul va fi prezentat în curând Maj. Sale Monarchului spre prealabila sancţionare, iar in luna Octomvrie va fi adus în desbaterea dietei. Atâta e sigur, *că reforma electorală e bazată pe sistemul votului plural*, căci numai pe baza unui astfel de vot se poate asigura Maghiarilor rolul conducător în afacerile politice. Alte amănunte nu se cunosc.

Dintre celelalte afaceri, cu cari s'a ocupat consiliul de miniştri, sunt afacerile, cari privesc autonomia bisericii catolice, budgetul pro 1909 şi alegerea patriarchului din Carlovăţ.

*

Sâmbătă a avut loc în Carlovăţ *alegerea patriarchului sârbesc.* Dintre cei trei candidaţi, episcopul Zmeianovici a întrunit 40 voturi, episcopul Nicolici 30 voturi, *iar candidatul guvernului, episcopul Bogdanovici, n'a întrunit nici un vot.* Prin urmare congresul a *declarat ales de patriarch pe episcopul Zmejanovici*, pentru care votaseră toţi membrii partidului radical. Marţi s'a prezentat o deputaţiune de 12 membrii ai acestui partid la ministrul-preşedinte Wekerle, rugându-l să sprijinească întărirea lui Zmejanovici. Răspunsul lui Wekerle a fost în doi peri, nici cald, nici rece. După cum scriu foile maghiare, consiliul de ministri a hotărît *să nu aproabe alegerea lui Zmejanovici.* Pe baza hotărîrei consiliului de ministri, se crede, că Maj. Sa Monarchul nu va întări alegerea lui Zmejanovici, ci va disolva congresul şi va ordona o nouă alegere.

*

După ştirile mai nouă, cari ne sosesc din *Turcia*, bucuria cea mare, cu care a fost primită decretarea Constituţiei, s'a mai potolit. După publicarea Constituţiei a urmat Duminecă depunerea jurământului armatei pe noua constituţie şi numirea noului ministeriu în frunte cu marele vizir Said-paşa. S'au ivit însă şi nemulţumiri. Aderenţii vechiului regim, văzând că Turcii tineri au ajuns la putere, încep să se mişte cu scop pe a provoca o contra-revoluţie. Au şi încercat să pună la cale în Adrianopol o contra-revoluţie, însă fără succes. Dealtăparte Turcii-tineri nu — sunt mulţumiţi, cu feliul cum s'a constituit noul ministeriu şi cer ca din ministeriu să facă parte şi câţiva Turci-tineri. Se spune chiar, că noul ministeriu şi-ar fi dat dimisiunea şi că situaţiunea marelui vizir Said-paşa ar fi sdruncinată. Ştirea aceasta însă nu s'a confirmat până acum în mod oficial.

STIRILE ZILEI.

— 24 Iulie v.

Examinarea liniei ferate Braşov-Făgăraş. Foaia »Ţara Oltului« publică un articol mai lung referitor la examinarea liniei ferate Braşov-Făgăraş, din care estragem următoarele: Marţi dimineaţa în 28 Iulie n. membrii comisiunei examinătoare s'au întrunit în o sală a gărei din Făgăraş, unde s'a luat obicinuitul proces verbal. Din partea comitatului a fost de faţă dl vicecomite Alex. Belle, precum şi dl deputat N. Şerban. La oarele 9 şi ceva locomotiva împodobită cu flori şi verdeaţă a pus în mişcare trenul. La gara »Mundra« comisiunea a vizitat edificiile rămânând pe deplin mulţumită. De aici a trecut prin gara Şercaia, Vad, unde dl notar G. Urs a ţinut o scurtă vorbire salutând cu bucurie »de mult aşteptata deschidere a liniei ferate«, la care a răspuns esmisul ministerial dl Finály. De aici trenul a plecat spre Şinca veche, »Homorod völgy« unde comisia a examinat linia precum şi gura tunelului, luând despre toate proces verbal, şi s'a oprit din nou la Vlădeni, unde s'a luat prânzul.

Pe la 3 oare comisiunea şi-a continuat drumul spre Braşov. Trecând prin gara Ţinţari, unde nu era nimeni, a ajuns la Codlea, unde o mare mulţime de oameni, în majoritate saşi aştepta. Gara decorată cu steaguri maghiare şi săseşti. Puternice strigate de »Hoch« au primit pe membrii comisiei, ear preotul lutheran Iohan Leonhardt a ţinut un frumos discurs în l. maghiară, pe care la sfârşit în l. germană. Din partea românilor erau de faţă preotul I. Comanescu şi directorul şcolar A. Boldor. După ojina, ce s'a servit aici comisia şi-a continuat drumul trecând pe sub »poarta de triumf« spre Ghimbav, unde a vorbit preotul ev. luth. Wilhelm Fretschkes. Dl dep. Dr. N. Şerban a primit aici un frumos buchet de flori din partea Românilor. La oarele 5 trenul a sosit în gara Bartolomei, în care aştepta un tranvai de »gală expres« cu care membrii comisiei au venit în oraş. Seara la oarele 8 s'a dat banchet în restaurantul »Transilvania«. Banchetul a fost prezidat de esmisul ministerial dl Finály Lajos, fiind de faţă şi dl. comite suprem al Braşovului contele Mikes, dl dep. Şerban şi alţii. S'au ţinut mai multe toaste, ear pe la 2 oare s'a încheiat partea »oficioasă«.

In definitiv rezultatul examinării constatat prin comisiunea de vr'o 24 membrii a fost pe deplin mulţumitor, aşa că cu 29 Iulie, linia din Făgăraş până la Şinca veche şi din Braşov până la Vlădeni s'a şi predat spre folosinţa publică. Cu 1 Septembre va fi gata şi tunelul şi viaductul dela Şinca nouă. Partea aceasta grandioasă a liniei ferate a costat mai multe spese şi muncă ca întreaga linie. E de toată

»Dar dacă noi n'o vedem«, întrebă Ghiţă visătorul, ceva cam turburat, »ce folos putem avea atunci de împărăţia noastră?«

»Om ciudat, ce eşti« zise împăratul punându-şi degetul arătător pe frunte, »Tu şi prinţesa ta o vedeţi! ...Voi vedeţi curţile şi grădinile, livezile şi pădurile, cari se ţin de împărăţie... mai mult, voi locuiţi în ea, vă preumblaţi prin ea, şi puteţi face cu ea, ce vreaţi... numai alţi oamen nu o văd.«

Ghiţă se bucura din suflet, pentrucă îi venea oare cum... nu cumva s'ar fi uitat cu ochi răi la el oameni din sat, dacă l'ar fi văzut venind acasă cu prinţesa lui şi că este împărat. Adânc mişcat îşi luă ziua bună de la împăratul visurilor, urcă cu prinţesa cele cinsute de trepte, ieşi pe pământ, luă prinţesei vălul de argint de pe cap şi'l aruncă pe uşă în jos. A vrut apoi să închidă uşa, dar era foarte grea, n'a putut'o ţinea şi-o lăsă să cadă. Atunci se făcu un sgomot asurzitor... gândeai că s'au slobozit mai multe tunuri deodată... pe o clipă el şi-a pierdut toate simţirile. Când şi-a venit în ori era dinaintea căsuţii lui pe peatra veche de moară... lângă el prinţesa... de carne şi oase, ca ori-ce alt om pământean. Ea-i ţinea mâna i-o neteza şi-i zise: »dragul şi scumpul meu nebunule! atâta amar de vreme, să nai tu curajul şi să-mi spui, cât mă iubeşti de mult? Doară ţi-a fost frică de mine?«

Luna tocmai răsărea şi lumina râul... undele se băteau sgomotoase de ţărmur şi pădurea murmura... ei şedeau şi tot şopoteau; deodată li se păru că dinaintea lunei s'ar fi pus un norişor negru, şi iată, la picioarele lor, cade ceva, ca o năframă (cârpă) mare, împăturată, ...luna eară să iveşte în lumină curată. Ei ridicară năframa şi începură să o desfăşure. Era foarte fină şi împăturată de sute de ori, aşa că le-au trebuit mult timp până au întinso. Dupăce au desfăcut'o întreagă, părea că este o hartă mare. Pe la mijloc curgea un râu, iar pe de lăturile lui erau oraşe, păduri, lacuri. Atunci băgară de seamă, că este o împărăţie pe care lea trimiso din cer bunul împărat al visurilor şi cum se uitară acuma la mica lor căsuţă, o văd prefăcută într'un castel minunat cu trepte de sticlă, cu păreţi de marmoră, cu covoară de catifea, cu turnuri ascuţite acoperite cu şindile vinete. Ei se prinseră de mână şi merseră în castel... cum intrară toţi supuşi erau adunaţi şi li se închinară până la pământ ...răsună trimbinţi şi chimvale, aprozi le ies înainte şi le presară flori în cale. Erau împărat şi împărăteasă.

A doua zi toţi vorbeau prin sat, că s'a rentors Ghiţă visătorul şi şi-a adus o nevastă. »Asta încă va fi ca el« îşi ziceau oamenii.

»Eu am văzut'o astădimineaţă, când m'am dus la pădure zise un ţăran. Şedea cu el în uşă; nu-i ceva deosebit, femeie ca toate femeile... e mică şi subţirică... era îmbrăcată cam sărăcăcios... dar cine să-i şi vie'n casă? el nu are nimic... de bună seamă nici ea n'are mai mult.«

Aşa flecăreau oamenii cei proşti... ei nu puteau vedea, că ea e împărăteasă şi că coliba lor s'a schimbat într'un palat mare şi minunat, încă nu vedeau în prostia lor, tocmai pentrucă împărăţia ce-i căzuse lui Ghiţă din cer pe pământ, era o împăprăţie nevăzută. Din pricina asta puţin îi păsa şi lui de oamenii cei proşti... cu împărăteasa lui iubită trăia lumea albă. Şi le-a dat Dumnezeu şase copii, unul mai frumos, ca celalalt, tot prinţi şi prinţese. Asta n'a sciut'o nime în sat, pentrucă oameni, erau oameni de rând şi cu mult mai proşti, decât să i poată cunoaşte pe ei.

N. Petra-Petrescu.

Stelele şi istoria lumei.

— Urmare. —

...In întreaga săptămână moş Marin îmi pomenea de făgăduinţa ce le am făcut. Duminecă abia înghiţisem ultima bucătură şi moş Marin se şi arătă în pragul uşei. »Să fie de bine«, zice moş Marin, şi să nu fie cu supărare c'am venit dară nu mai poci să aştept şi am venit, că doar doar miei spune ceva«...

Din vorbă în vorbă vremea trecea şi eată că Radu al clisierului a venit să ne cheme că s'a adunat lumea la şcoală. Ne-am dus cu grabă ca să nu-i facem prea mult să aştepte.

Era tot sala veche, unde dela feciorul lui moş Marin, Alexandru, am învăţat şi eu buchile... Băncile erau pline de oameni, înainte şedeau de-oparte bătrânii de alta bătrânele, în mijloc d-nu părintele, pe de margini tineretul. Cum trecem cu moş Marin pragul clasei, toţi isbucnesc în un »să trăiţi!«

...De bucurie a început să-mi tremure glasul şi-mi părea, că nu m'aude nimeni ce vorbesc...

Un mic sgomot... am întrerupt, pentru ca să mă reculeg... apoi am început:

frumseţea această parte, clădită sub supravegherea inginerului guvernial dl Königsberger, care şi-a avut reşedinţa în Făgăraş. Intreaga linie şi mai ales clădirile de pe ea, se arăta cu mult mai solide şi mai de gust ca cele de pe linia Făgăraş-Sibiiu. Aceasta face onoare societăţei antreprenoare.

Goană contra tricolorului. Părintele Ioan *Popovici* din Buteni, fiind denunţat de către jandarmi, că poartă pe hainele de slujbă tricolor românesc, a fost pedepsit de solgăbirăul Hunyár din Boroşineu cu 5 zile închisoare şi 100 cor. amendă. Părintele Popovici a recurat la vicespan, care a întărit sentinţa solgăbirăului.

Cununii. Dşoara *Olimpia Gheaja* şi d-nul *Ioan Radu*, îşi vor serba cununia lor religioasă Duminecă în 27 Iulie st. v. (9 Aug. st. n.) a. c., în biserica gr. or. română din Paloş, la oarele 3 d. a.

— Dşoara *Marioara Al. Odor* şi d-l *Ioan G. Neguş* îşi vor serba cununia, Duminecă în 27 Iulie v. a. c., în biserica veche din Turcheş, la oarele 12 din zi. Nuni: D-na şi d-l Alexe Barbu.

— D-şoara *Reveica D. Barbu* şi d-l *Nicolae I. Langaş*, îşi vor serba cununia Duminecă în 27 Iulie st. v. a c., în biserica Sfintei Treimi de pe Tocile, la oarele 12 din zi. Nuni: D-na şi d-nul Ioan Mircan.

Cărţi didactice aprobate. Ministrul de culte şi instrucţiune publică a aprobat zilele trecute următoarele cărţi didactice: Istoria Naturală pentru şcoalele primare lucrată de *I. Dariu* şi *D. Dogariu*, sub Nrul 69,547/1908. — **Curs practic de limba maghiară** pentru şcoalele primare întocmit pe baza articolului de lege XXVII. din anul 1907, lucrat de *I. Dariu*, dir. şcol. şi *Erödi János*, subinspector şcolar regesc, sub Nrul 88,643/1908. — Toate în editura librăriei Ciurcu din loc.

Din Şemniţ ni se scrie: In 28 Iulie st. n. tinerimea română academică din Şemniţ a ţinut o serată de despărţire, la care au luat parte mai mulţi Români domiciliaţi în Şemniţ. Românii, adunaţi în număr aşa de frumos la hotelul Vânătorului, şi-au luat adio pentru totdeauna dela colegul lor Pavel *Monea* absolvent inginer silvic, fiul preotului Pavel Monea din Streza Cârţişoară, com. Făgăraşului. Cu ocaziunea aceasta fratele Monea şi-a luat în mod mişcător adio dela colegii mai tineri şi de la colonia română, îndemnându-i la diliginţă statornică şi muncă încordată. Petrecerea animată a durat până la miezul nopţii, când între acordurile doinelor, esecutate de artistul bănăţean Pavel Goanţă, ne-am despărţit cu un adio şi la revedere în viaţă dela colegul Monea şi cu la revedere în Octomvrie dela ceilalţi colegi. *V. C.*

Un congres al orbilor. In Manchester s'a deschis un congres al orbilor, ale cărui desbateri vor ţine o săptămână. I-au parte la acest congres orbi aproape din toate ţările europene, precum şi din India, Zeelanda nouă, America de sud şi Japonia. După discursul preşedintelui Royle, care şi-a exprimat, în glumă, părerea de rău că nu poate vedea pe toţi membrii, au început desbaterile asupra măsurilor, pe cari ar trebui să le ia guvernele în favoarea orbilor. S'a constatat, că cei mai mulţi orbi sunt în Anglia, unde numărul lor se ridică aproape la 40.000. După terminarea congresului s'a dat un concert, cu coruri, dueturi şi terţeturi, declamaţii — toate executate de orbi.

Aviz. Subscrisul având lipsă de un practicant notarial, rog pe d-nii interesaţi a mi se adresa până la 1 Septemvrie a. c. st. n. Salarul după învoială. Cei cu praxă sunt preferaţi. Documentele se vor aminti, eventual alătura la concurs. — George *Taflan*, not. cerc. Királyhalma. u. p, Alsó-Komána. (N-Küküllő m.)

Muzică la promenadă. Mâne, Vineri, la oarele 5 jum. seara, muzica oraşului va cânta în parcul Rudolf.

Din raportul general

al comitetului central al »Asociaţiunei«.

Prezentat adunării generale convocată la Şimleu la 7 şi 8 Aug. st. n.

Din acest raport estragem următoarele:

Membri Asociaţiunei. »Asociaţiunea« cu sfârşitul anului 1907 a avut următorii membri: onorari 8, secţiunile: 24 ordinari şi 22 corespondenţi, fundatori 101, pe viaţă 263, ordinari 1319, în total 1737 membri. In cursul anului 1908 s'au înscris 25 membri noi.

Despărţămintele. Activitatea acestor organe importante ale «Asociaţiunii» prezintă unele progrese faţă de anul precedent. In cea mai mare parte a despărţămintelor se observă îndemnurile de a înjgheba o muncă sistematică, se simte dorinţa şi străduinţa de a desfăşura o activitate cât mai corespunzătoare scopurilor ce le urmăreşte «Asociaţiunea». Stăruinţa cu care lurează multe, dintre ele, ne face să nădăjduim că frământările începutului, cu timpul, se vor închega într'o muncă conştientă şi intensivă. Pedeca cea mai hotărîtoare, care stânjineşte avântul celor puţini cu dragoste de muncă, e cunoscuta indiferenţă a cărturărimii noastre, de atâteaori osândită în rapoartele generale ale reuniunelor noastre culturale. Pe baza rapoartelor primite dela d-nii directori de despărţăminte constatăm, cu durere, această indiferenţă, şi trecem mai departe, fără a încerca să-i căutăm explicarea socială, nădăjduind o îndreptare în viitorul apropiat.

Aici ne mărginim a aminti numai momentele mai esenţiale din activitatea lor.

Având în vedere munca desfăşurată de despărţăminte în cursul anului 1907 le putem grupa după cum urmează: I. Despărţăminte active: 1. Bistriţa. 2. Blaj. 3. Brad. 4. Braşov. 5. Cluj. 6. Dobra. 7. Haţeg. 8. Orăştie. 9. Oraviţa. 10. Sălişte. 11. Sebeş. 12. Sibiiu şi 13. Şimleu. II. Cu activitate mijlocie: 1. Abrud-Câmpeni, 2. Agnita 3. Beiuş. 4. Mercurea. 5. Orade, 6. Panciova. 7. Sânmiclăuşul-mare. 8. Sătmar-Ugocia (având în vedere împrejurările escepţionale din acele părţi). 9. Timişoara 10. Turda şi 11. Zerneşti. III. Cu activitate slabă: 1. Alba-Iulia. 2. Bocşa. 3. Caransebeş. 4. Dej. 5. Deva. 6. Diciosânmărtin. 7. Hida-Huedin. 8. Ludoş. 9. Mediaş. 10. Mociu. 11. Năsăud. 12. Oşorheiu. şi 13 Reghin. IV. Cu aproape nici o activitate: 1. Becicherecul mare. 2. Bran. 3. Cohalm. 4. Făgraş. 5. Lipova. 6. Lugoj. 7. Sigişoara. 8. Treiscaune-Ciuc şi 9. Vârşeţ. V. Despărţăminte noui: 1. Aiud-Teiuş. 2. Hălmagiu şi 3. Tăşnad.

Activitatea cea mai însemnată a despărţămintelor a fost ţinerea prelegerilor poporale. înfiinţarea de agenturi şi biblioteci poporale. Dintre despărţămintele active amintim în special următoarele: Blaj, Brad, Braşov, Dobra, Haţeg şi Sălişte, cari au ţinut peste 20 de prelegeri şi au căutat să sporească numărul agenturilor şi al bibliotecilor.

Unele dintre despărţăminte au împărţit premii dela 25—40 cor. pentru încurajarea diferitelor ramuri ale economiei sau altor scopuri social-culturale. Aşa de exemplu Desp. Abrud Câmpeni, despărţămintele: Braşov, Sânmiclăuşul mare, Turda şi Zerneşti, Oraviţa şi Sebeş.

Alte despărţăminte, de pildă al Beiuşului, Şimleului şi Sânmiclăuşului mare, s'au îngrijit de creşterea naţională a ucenicilor şi calfelor de meseriaşi şi neguţători din oraşele respective, iar despărţământul Brad a ţinut cursuri pentru analfabeţi. *Asemenea cursuri, cari sunt de cea mai mare importanţă pentru înaintarea culturală a ţărănimii, vor trebui să se facă în toate despărţămintele.*

Comitetul central va lua disposiţii ca în cursul iernii viitoare să se înceapă aceste cursuri în cât mai multe comune de pe teritoriul despărţămintelor, întrebuinţând spre acest scop o parte din suma destinată pentru prelegerile poporale.

In cursul anului trecut s'a dat o mai puţină importanţă organizării economice a ţărănimii. Numai desp. Reghinului şi Clujului au înfiinţat 2 tovărăşii pentru asigurarea vitelor în Solovăstru şi Feneşul-săsesc.

In cursul anului trecut s'au înfiinţat două despărţăminte nouă: Aiud-Teiuş şi Hălmagiu, iar în cursul anului 1908, parte s'au înfiinţat, parte sunt pe cale de a se înfiinţa următoarele despărţăminte: Lăpuşul unguresc (din teritoriul desp. Dej), Ciacova, Buziaş (ambele din terit. desp. Timişoara), Sasca-montană (din desp. Oraviţa), despărţământul se va înpărţi în 5 despărţăminte, iar despărţământul Murăş-Uioara se va reînfiinţa statornic şi sistematic.

Agenturile. Numărul agenturilor de pe teritorul despărţămintelor e de 165. S'au înmulţit deci cu 43 faţă de anul trecut. Cele mai multe agenturi se găsesc pe teritorul următoarelor despărţăminte: Bistriţa, Blaj, Braşov, Cluj, Orade şi Sebeş. Despre activitatea agenturilor se găsesc informaţiuni în Anexa D. Aici amintim că *cele mai active agenturi* sunt pe teritoriul despărţământului *Braşov*, *Blaj* şi *Brad*.

Bibliotecile poporale. Numărul bibliotecilor faţă de numărul agenturilor e mult mai îmbucurător. Conform rapoartelor generale, primite dela directorii despărţămintelor, *numărul total al bibliotecilor e de 230.* Cele mai multe biblioteci le au următoarele despărţăminte: Agnita, Bistriţa, Blaj, Braşov, Cluj, Orade, Sălişte, Sebeş, Şimleu şi Timişoara

Prelegerile. Am amintit în partea generală a acestui raport că prelegerile poporale ţinute în cursul anului trecut, constitue partea cea mai însemnată a activităţii despărţămintelor noastre. Comitetul central, pentru a înlesni ţinerea prelegerilor la sate, în cursul anului 1907, a împărţit următoarelor despărţăminte câte 100 cor.: Blaj, Brad, Braşov, Dobra, Mercura, Orăştie, Sebeş, Şimleu şi Turda, despărţământului Orade 200 cor., desp. Haţeg 50 cor. şi desp. Oraviţa 20 cor. Subiectele prelegerilor au fost bine alese, urmărind în cea mai mare parte a lor chestiuni practice. Astfel dintre 341 de prelegeri, în 158, adecă aproape în jumătate din întregul prelegerilor, s'au tratat chestiuni economice. Secţiunile ştiinţifice-literare au hotărât să pregătească fiecare câte o prelegere model cu diapozitive, pentru care scop s'a şi votat o sumă de 600 cor.

Secţiunile ştiinţifice-literare. S'a întregit secţia şcolară, alegându-se membru ordinar d-l Dr. I. Borcia, şi s'a primit dimisia d-lui Iuliu Marţian, membru corespondent în secţiunea istorică, şi a d-lui Dr. I. Olariu, membru ordinar în secţia şcolară. S'a decis publicarea din partea «Asociaţiunii» a unei colecţii de 114 descântece din Bănat, culese de d-l Enea Hodoş; s'a decis a se scoate revista «Transilvaniei» cu material ş'inţific-literar de patru sau şaseori la an cu colaborarea secţiunilor; d-l Dr. Ioan Raţiu a terminat lucrarea «Viaţa şi activitatea lui Al. Papiu-Ilarian»; d-nii Silvestru Moldovan şi N. Togan au terminat lucrarea: «Dicţionarul numirilor de localităţi cu poporaţiune română de pe teritorul statului ungar», care va apare încă în cursul acestui an; s'a făcut un premiu de 100 cor. pentru cel mai bun Abecedar pentru analfabeţi; secţia şcolară va publica, în «Biblioteca» poporală», mai multe broşuri pentru tineret; s'a recomandat comitetului central angajarea unui agronom, care să ţină prelegeri în despărţămintele «Asociaţiunii»; fiecare secţie a promis că va pregăti câte o prelegere poporală cu diapozitive. Dintre lucrările mai mari, cu cari se ocupă secţiile, amintim: adunarea nomenclaturii poporale referitoare la car, plug şi răsboiul de ţesut. Premiul «Andreiu Mureşanu nu s'a împărţit.

Publicaţiunile «Asociaţiunii». In cursul anului trecut Biblioteca poporală a «Asociaţiunii» s'a înmulţit cu Nr. 27, *Comuna «Viitorul»* de Romul Simu şi cu Nr. 28 *Povestiri* de Ioan Pop-Reteganul, cu o prefaţă de Octavian Goga. Acestei «Biblioteci poporale», în viitor, i-se va da un caracter periodic lunar şi se va împărţi gratuit bibliotecilor din despărţăminte şi membrilor ajutători ai «Asociaţiunii».

Fonduri şi fundaţiuni. In cursul anului 1907 Asociaţiunea nu a primit nici o fundaţiune nouă. Dintre cele primite în cursul anilor precedenţi, date destinaţiunii, s'au împărţit burse şi ajutoare, conform literilor fundaţionale. Domnul Stroe Bellescu a făcut o donaţiune de K. 1000, care s'a adăugat la fondul general, iar venitele conform dorinţei donatorului, se împart mesei studenţilor universitari români din Cluj. Fondul cultural al Băncilor, în cursul anului 1907, a crescut cu K. 153 — împreună cu interesele curente.

Averea Asociaţiunii. Anul trecut, din punct de vedere financiar, a fost un an mai bun decât mijlociu. Averea totală, administrată de Asociaţiune, cu sfârşitul anului 1907, e de **K. 896,899** — se prezintă cu *o creştere de K. 14,668* — faţă de anul 1906. Această creştere provine mai ales din participarea fondurilor şi fundaţiunilor la emisiunile nouă. Fondul general prezintă o sporire de K. 2074. Incassările dela membri, în cursul anului 1907, au fost de *K. 20,597, prin urmare a fost cel mai bun an din câte a avut vreodată Asociaţiunea.* A întrecut budgetul cu K. 4,597.

Şcoala civilă de fete. Şcoala civilă de fete a Asociaţiunii, în cursul anului şcolar 1907/8, a funcţionat normal şi cu rezultate pe deplin mulţumitoare. Veniturile şcoalei au fost de K. 65,756·75, iar cheltuelile de K. 58,171·18.

Biblioteca Asociaţiunii. *a)* Biblioteca proprie: Conform inventarului, biblioteca centrală a »Asociaţiunii« la sfârşitul anului 1907 numără *5063 opere în 6678 to-*

Dragilor mei!

Este o lege cunoscută, că un corp luminat, care se află la o depărtare anumită dela noi, nu poate fi în aceiaşi clipă observat, în care este el luminat, ci numai după un oarecare timp, fie acela cât de scurt, în care timp lumina, prin mijlocirea căreia ne este cu putinţă să vedem corpul, percurge calea dintre corpul pe care voim să-l vedem şi ochiul nostru.

Iuţeala aceasta, cu care lumina percurge spaţiul, este atât de mare, că referită la neînsemnata distanţă, sub carea ne este încă cu putinţă aici pe pământ a mai vedea un corp, de sigur nu s'ar fi putut nici când observa, că îi trebue oarecare vreme, înainte de ce raza de lumină ar fi ajuns în ochiul nostru, şi şi mai puţin s'ar fi ajuns la ideia a măsura acest timp. Prin aceea însă, că corpuri aflătoare la o distanţă infinit de mare dela noi se pot vedea, ajung ca dimensiuni pământeşti, le-a fost cu putinţă astronomilor, cu ajutorul calculaţiunilor şi observaţiunilor intensive a măsura iuţeala luminei, şi a afla, că ea în o secundă face un drum de aproape 42,000 de mile, adecă cam 300,000 km. Această cifră nu e tocmai esactă.

Lumina are o iuţeală atât de mare încât într'o clipită poate înconjura pământul.

»(Moş Marin« sta cu ochii căscaţi... da din cap.)

De oarece luna este la o depărtare de 53.000 mile dela pământ, urmează de aici, că atunci când pe orizontul întunecat s'a ridicat prima fâşie subţire a lunei, trebue să treacă cam 4/5 secunde, până ce o putem observa. Căci atâta timp îi trebuie luminei, ca dela lună s'ajungă în ochiul nostru. Luna deci, dacă nu luăm în considerare frângerea razelor de lumină — de fapt a răsărit cu 5/4 secunde mai de vreme, de cum o vedem noi răsărind.

Soarelui, care este la o depărtare de 20 milione de mile dela noi, de 400 ori mai departe ca luna, îi trebue deci un timp de 400 ori mai lung decât al lunei, pentru ca lumina lui să ne ajungă, adecă de 400 ori 5/4 secunde. Din clipa când răsare soarele şi până când lumina lui ne-ajunge trece un timp de aproape 8 minute. In fapt deci soarele a răsărit cu 8 minute mai de vreme, de cum îl vedem noi cu ochii noştrii răsărind.

Planeta *Jupiter*, când este la cea mai mare distanţă dela pământ, este de 133 milioane de mile. Această depărtare este de $6^1/_2$ ori mai mare ca a soarelui dela noi. Luminei îi trebue deja 52 minute, până să ajungă dela Jupiter la noi.

Uranus îşi percurge calea-i monotoană în o depărtare dela noi de 400 milioane de mile. Lumina pribegeşte 2 oare dela el şi până la noi, şi Uranus a răsărit deja cu 2 oare mai de vreme de cum îl vedem noi răsărind.

Era un timp, când Uranus era considerată de cea din urmă planetă a sistemului solar, şi aceasta până s'a descoperit *Neptun.*

Dintre stelele fixe, cea mai apropiată de noi este steaua cea mai luminoasă din *Centaur*, carea se află cam la o depărtare de 4 bilioane mile de noi. Unei raze de lumină dela ea şi până la noi îi trebuie cam 3 ani. Adecă: luciul cu care ne apare această stea azi ochilor noştri — nu este de acum, ci de acum trei ani.

Dela *Wega* şi până la noi îi trebuie luminei 12 ani şi o lună.

Sunt stele fixe dela cari luminei îi trebuie o cale de 20, 30, 45, 60, 90, 180 4000 etc. ani ca să ne-ajungă.

Din acestea urmează că pe fiecare din aceste stele nu le vedem după cum sunt ele azi, ci după cum au fost în acel timp, care i-a trebuit luminei ca de acolo pornind s'ajungă azi la noi.

Urmează, că o stea pe care azi o vedem poate că s'a stins deja de mii de ani, pe când noi o mai vedem lucind.

Aceste legi sunt vechi şi deja de mult cunoscute. Dară va fi poate lucru nou a întoarce aceste legi şi vor fi poate surprinzătoare deducerile, cari rezultă din această întoarcere, — această întoarcere a legii şi deducerile cari rezultă din aceasta — sunt pe cari voesc să vi-le espun.

După cum am zis, noi vedem luna în un moment anumit nu în forma aceea pe care o are în momentul observărei, ci după cum a avut'o cu 5/4 secunde mai înainte de momentul observărei. Dacă în lună ar fi oameni, aceştia nu vor vedea pământul nostru aşa cum este el acum, ci după cum a fost el mai înainte cu 5/4 secunde.

Cei care din Soare se uită la pământ, îl văd nu cum este el acum ci după cum a fost el înainte cu 8 minute. Dela Uranus trece timpul dintre realitate şi observaţiunea cu ochii voştri cu $2^1/_2$ oare înapoi, aşa că de pildă pe Arpad de pe Tâmpa în o anumită dimineaţă când îl luminează primele raze al soarelui, ochiul omului din Uranus ori cât de ager ar fi şi cu oricare

muri, 6037 broşuri şi 25 harte, faţă cu 4949 opere în 6411 tomuri, 5678 broşuri şi 24 harte dela sfârşitul anului 1906; prin urmare biblioteca s'a sporit. în cursul anului 1907, cu 114 opere în 267 tomuri, 359 broşuri şi 1 hartă. *b*) Depozitul de cărţi menite spre vânzare, parte în favorul fondului al »Asociaţiunii«, parte unele în favorul şcoalei civile de fete a »Asociaţiunii«, şi altele destinate a se distribui de aici gratuit, cu sfârşitul anului 1907 numără 43 publicaţiuni în 3408 tomuri şi 33,670 broşuri.

Muzeul Asociaţiunii. In cursul anulut trecut Muzeul »Asociaţiunii« s'a îmbogăţicu o moară model, cu porturi, cămeşi, coevoară, icoane, căni şi lemnării, adunate dl d-l Octavian C. Tăslăuaonu, din ţinutu, Giurgeului (comit. Ciuc) şi comuna Vezai lângă Blaj; cu un pieptar din Sebeş, o icoană veche din biserica din Petrifalău şi o cruce din mănăstirea Ciocan (România), parte dăruite, parte adunate de d-l custode al Muzeului. D na Aurelia *Vulcan* a dăruit manuscrisele, corespondenţa şi coroanele jubilare ale regretatului publicist I. Vulcan Pe urmă s'au dăruit mai multe fotografii, monete, portrete şi o diplomă de pe vremea lui G. Rákoczi (din partea d-lui V. Cetăţian), iar decedata Persida Domaneanţ din Lugoj a lăsat Muzeului costumul său bănăţenesc, premiat cu ocazia adunării generale a »Asociaţiunii« din Băile-Herculane. Inzestrarea Muzeului »Asociaţiunii« înaintează cu greu, în lipsa mijloacelor materiale. Sperăm însă că aranjându-se expoziţii etnografice din prilejul adunărilor generale cum s'a făcut la Şimleu, vom reuşi să câştigăm o parte din obiecte pentru Muzeul »Asociaţiunii«.

Şedinţele comitetului central. Dela ultima adunare generală, comitetul central a ţinut 12 şedinţe. A executat hotărârile ultimei adunări generale. In chestiunea aprobării statutelor »Reuniunii române de muzică din »Beiuş« din partea Ministerului de interne, a exmis o comisiune de jurişti, care a propus comitetului central, iar acesta a decis să nu mai înainteze o demonstrare guvernului în această chestiune. In ce priveşte colecta pentru zidirea unui internat de băieţi în Sibiiu, Ministerul a cerut planul amănunţit de organizare al internatului şi regulamentul disciplinar, cari i s'au înaintat. Răspunsul Ministerului nu s'a primit încă.

Propuneri. In urma celor înşirate până acum, comitetul central îşi ia voia a propune Onor. adunări generale să binevoiască: *a*) a luà act de cuprinsul raportului general al comitetului central; *b*) a da expresie durerii pentru perderea membrilor decedaţi în anul din urmă; *c*) a aprobà darea de seamă despre gestiunea financiară a anului 1907 şi a da comitetului absolulurіu pentru această gestiune; *d*) a aprobà proiectul de budget pentru anul 1909; *e*) să aproabe modificarea făcută la regulamentul cassei §. 1.

---

†

Reuniunea sodalilor români din Cluj anunţă cu inima îndurerată, că neuitatul ei secretar onorar şi membru fundator

Iacob Mureşan

şi-a dat nobilul său suflet în mânile Ziditorului, azi la orele $10^{3}/_{4}$ în. am. Rămăşiţele-i pământeşti se vor aşeza spre vecinică odihnă, dela biserica gr. cat din loc în cimiteriul comun, Joi în 6 August n. a. c. la 3 oare d. m. Fie-i ţărâna uşoară şi pomenirea binecuvântată!

Cluj, la 4 August n. 1908.

Comitetul.

Inştiinţare.

»Reuniunea femeilor române din Braşov«, aduce la cunoştinţă condiţiunile de admitere în »Internatul de fetiţe cu şcoală de menaj şi industrie casnică«.

Reuniunea întreţine şi subvenţionează acest Internat cu o sumă însemnată, spre a putea primi eleve cu taxe cât se poate de reduse.

In Internat se predă învăţământ practic şi teoretic.

Invăţământul practic cuprinde: pregătirea bucatelor, întreţinerea locuinţei, spălatul şi călcatul, legumăritul, croitul de rochi şi de rufărie, cusutul cu maşina, diferite lucruri de mână până la cele mai variate broderii, ţesutul la războiu dela cele mai simple pănzării până la covoare colorate ş. a.

Invăţământul practic se completează cu învăţământul teoretic, tratând despre teoria bucătăriei, teoria croitoriei, contabilitate şi chemie culinară, igiena; apoi, religiunea, limba şi literatura română, maghiară şi germână, cântări, desen ş. a.

Incăperile internatului s'au mărit şi corespund pe deplin regulilor igienice, având şcoala şi atelierele de lucru într'o clădire separată, situată împreună cu clădirea principală într'o frumoasă grădină, proprietatea Reuniunei.

Taxa pentru întreţinerea complectă (inclusiv spălatul) este de 32 cor. pe lună; la acesta se mai adaogă o taxă suplementară de 4 cor. pe lună, pentru învăţământ, ingrijire medicală şi băi. — Taxele se plătesc anticipativ.

Primirea elevelor în Internat se face cu începere dela 25 August st. v. deoarece numărul locurilor este limitat, părinţii sunt rugaţi a anunţa cât mai din vreme înscrierea.

Pentru a putea fi primite în Internat, elevele vor trebui să aibă vârsta de 12 ani, să presinte certificat de botez, de şcoală şi revaccinare.

La întrare în Internat, elevele pe lângă hainele şi rufele trebuincioase vor trebui să-şi aducă aşternut de pat, (saltea, perină şi plapoma cu rufăria lor).

In ceace priveşte îmbrăcămintea elevelor inştiinţăm pe părinţi, că pentru reducerea cheltuelilor şi pentru uniformitate s'a reglementat un costum uniform precum şi şorţuri uniforme, pe cari elevele trebue să şi le facă în Internat.

In legătură cu acest *Internat* Reuniunea întreţine şi un *Orfelinat*, în care se primesc fetiţe române, orfane şi sărace pe cheltuiala Reuniunei. — Pentru ocuparea acestor locuri se publică concursе.

Informaţiuni se pot lua dela preşedinta Reuniunei Braşov Târgul Grâului Nr. 5.

Maria B. Baiulescu, preşedintă. *Ioan Lengeru*, secretar.

Concurs

pentru 2 locuri, devenite vacante în Orfelinatul Reuniunei femeilor române din Braşov. Aceste locuri se pot ocupa fără nici o plătă de orfeline române, sărace, în vârstă de 8—14 ani, cari vor dovedi prin certificat de paupertate, că nu posed nici o avere mobilă sau imobilă. Se va da preferinţă orfelinelor lipsite de ambii părinţi.

Petiţiunile însoţite de certificate de botez, de sănătate, de revaccinare şi de şcoală se pot înainta până la 15 August c. v. la subsemnata preşedintă a Reuniunei, Braşov, Târgul Grâului Nr. 5.

Braşov, 18 Iulie 1908.

Pentru comitetul Reuniunei femeilor române din Braşov:

Maria B. Baiulescu, presidentă. *Ioan Lengeru*, secretar.

Concurs pentru două stipendii.

Din *fundaţiunea fericitului Nicolae de Şuştai şi a soţiei sale Maria, născută cavaler de Aldulianu*, aflătoare în administrarea Bisericei Sf. Adormiri din Braşov-Cetate, sunt a se distribui *două stipendii de câte 150* (una sută cinzeci) *coroane* anual la elevi săraci şi silitori de naţionalitate română şi de confesiune gr. or., cari cercetează vre-o şcoală medie sau comercială superioară. Conform literelor fundaţionale, se vor preferi elevii, cari cercetează vreuna din şcolile din Braşov de această categorie.

Concurenţii au să prezenteze: a) *atestatul şcolar* dela finea a. şc. trecut, prin care să dovedească, că au obţinut din moralitate nota »bună« şi din studii cel puţin calculul general »bine«; b) *atestat de paupertate*, în care să se constate: averea imobilă a părinţilor concurentului, venitul după acea avere, ori dacă părinţii au alt câştig sau salar, suma acestora, — şi în fine numărul membrilor de familie a părinţilor petentului. Atestatul de paupertate se va elibera de primăria comunală, dar se va signa şi de parochul locului.

Petiţiunile, însoţite de aceste documente, se vor înainta *până în 31 Iulie v. a. c.* Comitetului parochial *pe adresa d-lui epitrop Ioan Bidu, comerciant în Braşov.*

Braşov, 10 Iulie v. 1908.

Pentru comitetul parochial al bisericei gr. or. române cu hramul Sf. Adormiri.

Andreiu Bârseanu, preşedinte, *Dr. Constantin Sotir*, secretar.

ULTIME ŞTIRI.

Constantinopol, 6 August. Din cercurile Porţei se anunţă că Sultanul se află bolnav, starea lui inspiră serioase îngrijiri.

Berlin, 6 August. Impăratul Wilhelm va pleca în curând în apele ruseşti pentru a avea o intrevedere cu Ţarul Rusiei.

Constantinopol. 6 August. *Ministeriul a dimisionat.* Kiamil-paşa va fi probabil însărcinat cu formarea noului minister.

Berlin. 6. August. Contele Zeppelin, inventatorul balonului german cu cârmă, a încercat alaltăeri o nouă ascenziune. Dupăce experienţa reuşise în cea mai mare parte, a intrevenit un accident foarte grav. *Din cauza unei furtuni balonul s'a rupt, iar gazul s'a aprins. Balonul a ars complet.* Cei din balon a sărit la pământ impreună cu contele Zeppelin. Mai mulţi dintre ei sunt greu răniţi.

Voci din public*).

Onorată Redacţie!

In răspunsul ce-l dă Nic. Ginerica şi soţii în Nr. poporal 26 al »Gazetei« mă atacă şi pe mine. Pe cei iscăliţi sub acel răspuns, în care bâjbăie cele mai grosolane minciuni, nu-i acuz, de oarece aceia sunt numai nişte tufe, după care se ascunde o reverendisimă faţă anonimă.

Intreg răspunsul nu răstoarnă nimic din adevărurile usturătoare ale celor 35 de parochieni din Râşnov, publicaţi în N-rii 108 şi 113 ale »Gazetei«.

Voi lua pe rând aserţiunile din acel răspuns şi voi arăta cu dovezi, cumcă sunt minciuni neruşinate.

1. Cei ce voiesc să răstoarne aserţiunile celor 35 de parochieni, zic, că »se simt dispenzaţi de a răspunde« îndreptăţitei învinuiri, cumcă toate neînţelegerile au fost provocate numai şi numai de interesul d-lui protopop Hamzea, care voieşte cu orice preţ, ca parochia a II din Râşnov să o dea zestre fetei sale. Această învinuire însă se va dovedi neîndreptăţită numai atunci, când d-l protopop nu-şi va mărita fata după agreatul său, Nan. Ceeace însă cu greu se va întâmpla, căci nu degeaba o cheltuit P. protopop aşa sumedenie de bani cu alegerea ginerelui său în spe. Vezi conturile dela crişme, conturi, cari arată mai presus de orice îndoială, că această combinaţie de căsătorie amintită de cei 35 parochieni nu e rodul »unei fantazii bolnave«.

2. Şi în privinţa nelegalităţii constituirii comitetului parochial d-l protopop »se simte dispenzat de a răspunde« prin secretarul scaunului, »mâna sa dreaptă«, autorul acestui răspuns iscălit de »Strohmani«.

Comitetul a fost ales în 2 ediţii, din acestea şi-a compus d-l protopop actualul comitet atât de servil. S'a recurat la Conzistor în contra acestui abuz. De urma recursului însă n'am mai dat, e îngropat pe vecie în archiva consistorială, ca multe altele.

3. E adevărat că feţele oficioase angajate la această alegere nu merită nici o stimă. Căci ce stimă se poate da aceluia, care prin fapte barbare profanează oficiul, pe care-l reprezintă. E vorba de d-l D. Moldovan, comisarul alegerii, care prin forţa brachială ne-a împedecat, pe mine şi pe alţii de a ne ezercia drepturile de alegători. Vezi actele la judecătorie Nr. 518/B. 1908.

4. Din declaraţia d-lui G. Proca şi a celorlalţi membrii din comitet reiese limpede, cumcă d-l Moldovan, protopopul Sighişoarei şi comisarul alegerii, a tras pe sfoară pe alegători, făgăduindu-le *»că alegerea se va face pe vechitură«*, adecă pentru parochie de clasa II, cum a fost mai înainte, iar nu pentru parochie de d. I, cum a fost publicat concursul, şi trebue bine însemnat şi faptul că d-l Proca e cu Hamzea. Cum ar fi fasionat, dacă n'ar fi fost înrudiţi? Fără îndoială, ar fi descoperit şi mistificări pe cari le acopere în declaraţie cu multă precauţiune.

5. Iar pentruca să arăt prin ce fel de mijloace şi-a câştigat d-l Hamzea declaraţiile din răspunsul acela, alătur declaraţia învăţătorului Nan, notarul comitetului.

Declaraţiune.

Subscrisul, în faţa martorilor presenţi declar că declaraţia publicată în Nr. poporal 26 al »Gazetei Transilvaniei« asupra alegerei de paroch din Râşnov am subscris-o numai silit fiind prin ameninţări. Conţinutul declaraţii îl declar de neadevărat.

Ioan Nan m. p.
invăţător.

George Stăniloi m. p., martor. *G. Ilie* m. p., martor.

Prin ameninţări, prin forţă şi făgăduieli poate d-l protopop sili pe mulţi să dea orice fel de declaraţii; aceste mijloace însă nu sunt de loc în consonanţă cu chemarea de protopop.

6. Cumcă eu aşi fi înpuşcat pe stradă e o scornitură neruşinată şi cei trei aşa numiţi »martori oculari« nici nu au venit cu mine, căci mie mi-ar fi scârbă să fac un singur paş în societatea acestor fel de oameni. Aceştia sunt oamenii dlui protopop. Spune-mi cu cine te 'nsoţeşti... Eu am venit în ziua aceea dela şedinţa comitetului acasă, împreună cu d-nii Stăniloi, Staicu, Rădăcină, Mihui etc. cari sub jurământ pot mărturisi contrarul celor cuprinse în declaraţia celor trei. N'am obiceiul să-mi manifest bucuria prin focuri de revolver. Obiceiul acesta e monopolul fraţilor Hamzea. Cazul unuia e prea cunoscut. Iar dl protopop al nostru a impuş-

*) Pentru cuprinsul celor publicate sub rubrica aceasta răspund autorii. — Red.

---

ochian ar fi înarmat, acest semn al răsăritului soarelui numai cu $2^{1}/_{2}$ oare mai târziu îl va vedea; să zicem că soarele azi răsare pe Tâmpa la 4 oare dimineaţa, deci cel din Uranus va vedea acest răsărit numai la 6 şi $^{1}/_{2}$ oare dimineaţa.

Observatorul de pe steaua luminosă din centaur nu va putea nici când vedea jumătatea nordică a globului pământesc, fiindcă această stea nu se ridică peste orizontul nordic al nostru. Să presupunem însă, că aceasta ar fi posibilă şi obsevatorul ar fi pe această stea şi ar fi înzestrat cu un ochiu foarteu ager, că ar putea distinge părţi singuratice de pe pământul nostru, slab luminat, atunci el ar vedea încă azi ceea ce s'a petrecut la noi înainte cu 12 ani şi ...de pe o altă stea s'ar vedea de pildă cum Carol salută la Calafat prima bombă a turcilor, de pe alta s'ar vedea cum muncesc Românii la ridicarea gimnasiului din Braşov fala neamului românesc; de pe altă stea s'ar vedea alergând băiatul împărţitor al Gazetei cu primul număr al ei...

De pe o stea de pildă l'am vedea pe Moş Marin luptânduse cu burcuşii la Cânecreţ... (Toţi zâmbesc miraţi şi o bătrână ofta plângând. »O bată-vă să vă bată«, mă întrerupe Petrea cliseru, »pe vre'una din stele mă văd oameni de acolo îngropându-mi nevasta, eară pe alta îmi văd nunta...«)

Mă uitam la moş Mărin era mândru zâmbia ...dar nu zicea nimic, să petrecea ceva în sufletul lui...

După o mică pausă continuai...

Din numărul infinit de mare al stelelor fixe, cari în depărtare de 4 billioane până la 500 billioane de mile dela noi plutesc în eter, fără îndoială pentru fie care număr de ani socotiţi în napoi, să va afla o stea, de pe care stea se va vedea epoca trecută a pământului nostru petrecându-se acum.

Să ne închipuim c'ar esista un om insestrat cu ochi omeneşti, însă cu o putere de-a vedea cu mult mai mare de cum este a noastră, atunci ne este uşor a'i recunoaşte acestui om capabilitatea şi puterea, ca tot ceea ce din un punct al spaţiului să poate observa, de fapt să le şi observe şi să le distingă până 'n amănuntele cele mai mici ale lor.

Dacă voim să ştim cum înaintea acestui om o intâmplare de pe pământ deja trecută .. de mii de ani învăluită, se petrece acum înaintea ochilor lui, atunci spre acest scop ne este suficient a mi'l închipui, că se află undeva unde lumina de pe pământ şi icoana acelor întâmplări ajunge tocmai acum. De se află pe soare vede petrecându se înaintea ochilor lui acele întâmplări, cari pe pământ s'au petrecut înainte cu 8 minute.

De se află pe Wega ar vedea focul din satul nostru de acum 12 ani, ar vedea şi pe acela, care a dat foc şi care nouă nu ne este cunoscut...

De pe altă stea ar vedea pe învăţătorul nostru cel bun pe Alexandru, cum mergea cu noi la preumblare, cum să juca cu noi...

Dară să încetez pentru azi şi dacă voiţi Duminecă o să vă spun mai departe.

»Moş Marin« era cu ochi înlăcrămaţi şi cu durere îmi zice când am plecat spre casă, »unde o fi Alexandru al meu să te vază. Ştiu, că s'ar mândri şi s'ar bucura, că s'a împlinit vorba lui, că din d-ta are să iasă ceva«.

(Va urma.)

cat în fereastra unui sas din Râşnov şi atunci mi-am luat eu asupra-mi această faptă a protopopului espunându-mă pe mine spre a salva cinstea — nu a D-Sale, ci a bisericii, al cărei slujitor este. Il învit să desmintă aceasta, dacă-i dă mâna.

7. Amintesc aici şi ridicola cercetare ce a făcut-o părintele Babeş, comisarul scaunului protopopesc.

Partida, care a protestat contra nelegalităţilor dela alegere, a împuternicit pe dl advocat Dr. A. Străvoiu de a o reprezenta la cercetare. Absolventul de teologie şi viitorul ginere al dlui Hamzea, cu o ceată de beţivi, — daţi ulterior în judecată criminală (5274/1908 fi. ügy.) — a împedecat prin ameninţări pe advocat şi pe recurenţi de a lua parte la cercetare. Văzând aceasta, advocatul cu recurenţii şi cu mărturiile lor, s'au îndepărtat de la locul, pe care'l ocupase gloata de beţivi în frunte cu clericul Nan.

P. Babeş a venit după recurenţi şi advocat să-i cheme, dar aceştia ne fiind siguri de persoana lor, căci dl Babeş nu a voit să ia răspunderea — nu s'au mai întors. Atunci dl Babeş declară în faţa a peste 20 de oameni, că nu va mai face cercetare aicea, unde vede însuşi că nu e cu putinţă, ci că va chema pe recurenţi la Tohanul nou. Dar dl Babeş una zice alta face. Fără nici un scrupul şi-a călcat cuvântul şi a făcut o cercetare nelegală, ascultând pe cei ce nici nu erau amintiţi în recurs. Prin această cercetare s'a ridicat mult vaza părintelui Babeş în faţa şefului său tractual, dar a scăzut mult în faţa celor corecţi.

Toate acestea arată mai pre sus de orice îndoială apucăturile suspecte ale protopopului nostru, prin care voieşte să-şi fericească fata. Nu-l acuzăm însă, că tot această intenţie o are şi faţă de biserica din Râşnov.

Din cele înşirate mai sus reiese că nu eu sunt autorul neorânduielelor din sânul bisericii rişnovene, ci însuşi păr. protopop e cel ce provoacă de ani de zile fel de fel de nemulţămiri prin faptele şi vorbele sale nesocotite şi neconforme legilor bisericeşti şi menirii unui preot.

Eu împreună cu alţii mă împotrivesc, fireşte, la nelegalităţile sfinţiei Sale, care ne fac biserica de râs în faţa conlocuitorilor saşi.

Atât deocamdată pentru restabilirea adevărului.

Primiţi vă rog, dle Redactor, cele mai cordiale mulţămiri pentru modestul loc, cel acordaţi desvinovăţirei mele în preţiosul d-voastră ziar.

Râşnov 29 Iulie 1908.

George Ilie
Comerciant,

MULTE ŞI DE TOATE.

Purecii.

— Măi frate Pavele, cine o fi mai lăsat pe lume şi gângăniile astea, de le zice pureci, măi frăţioare?

— Auzi, cine? Tatăl ceresc, care a zidit lumea şi a făcut toate gângăniile şi tot ce se vede şi ce nu se vede.

— Măi că Doamne iartă-mă, dar îţi spui drept că gângăniile astea nu mai trebuia făcute.

— Apoi ştie el Dumnezeu de ce le-a făcut, Pavalache, ce crezi tu?

— Aşa o fi mă, dar pe mine unul, zău, că m'a speriat de tot. Uite vin sara rupt de oboseală de-mi tremura şi lingura 'n mână şi mi să închid ochii până în buc de câteva ori şi când mă culc să pun lighioanele diavolului pe mine şi mă sucesc ca în frigare, măi frăţioare, de mă piscază şi ei ca în piuă.

— Păi, ci că, Dumnezeu ne pedepseşte pentru păcatele noastre, măi Vasile, că şi pe popoarele, pe care Dumnezeu vrea ca să le pedepsească pentru păcatele lor, spune la scriptură, că le trimete cârmuitori răi sau alte noroade de le supun şi le suge sângele din ele mai abitir ca cum sug purecii aceia sângele din tine şi te năcăjesc când ai mai mare nevoe de linişte şi odihnă.

— Zău, că multe păcate trebue să ispăşesc eu cu lighioanele astea, Pavele.

— Ba cu astea numai două ispăşeşti. Şi şti pe care?

— Ia spune-le.

— Păcatul lenii şi al prostiei, măi Pavele, că din pricina lenii ţii necurăţenie în casă şi în straele cu care umbli de să prăsesc acele lighioane supărătoare.

— D'apoi că eu numai leneş n'oi fi măi Vasilie, doar n'am să m'apuc eu să mătur casa şi să spăl ţoalele.

— D'apoi aceea e treaba femeii, dar dacă ea s'o fi cam dând lenii, vezi că o păţeşti şi tu.

— Pe lângă lene mai e şi nepriceperea femeii, Vasilică. Da încă şi eu, ce e dreptul, ca bărbat am lăsat treaba casei cam baltă tot scoţând pe femee la munca câmpului, de nu mai are şi ea un pic de răgaz. Aşa e cum spuseşi că Dumnezeu toate le-a făcut cu rost şi lighioanele sunt numai pentru pedeapsa noastră, că de nu ne-ar supăra ele, nu ne ar mai aduce lesne aminte de curăţenia casei şi a straelor de pe noi.

O statistică a cailor.

In capul unei statistice a cailor, publicată de curând, Argentinia ocupă locul întâi. După această statistică, în Argentinia se află 4 mil. 762.340 de cai, ceea-ce face cam 112 cai la 100 de locuitori. In al doilea rând vine Siberia cu 85 de cai la 100 locuitori, apoi Statele-Unite, unde proporţia cade la 62. Urmează Franţa cu 13, Anglia cu 7 şi Germania cu 5 cai la 100 locuitori.

Proprietar: Dr. Aurel Mureşianu.
Redactor respons.: Victor Branisce.

Nr. 10949/908.

Publicaţiune.

Pentru a da în antrepriză lucrările de **zidărie la „Casa sfatului"** şi anume:

Facerea de nou a vârfului turnului, renovarea radicală a turnului, renovarea dinafară a întregei case a „Sfatului", precum şi a pissoarelor, a urloaelor şi a tavanelor dela odăile de arhiv, pentru a le da în întreprindere toate aceste lucrări cu suma totală de **46911 cor. 70 fil.**

Se va ţinea licitaţie cu oferte **Sâmbătă în 22 August a. c.** la 10 óre a. m. în localul oficiului orăşenesc pentru agende economice.

Amatorii au a-şi prezenta ofertele dimpreună cu vadiul de 10% până la 22 August a. c. în biroul oficiului economic orăşenesc, acolo pot ceti şi condiţiunile de ofert şi cele ale contractului, mai departe planurile şi proiectele de spese.

Brassó, în Iulie 1908.

(262,1—2.) *Magistratul orăşănesc.*

Nr. 294.—1908.
not.

Publicaţiune.

Comuna Oláhtyukos (com. Nagy-Küküllő) **dă spre edificare** casele comunale şi notariale în **20 August a. c.** la 10 oare a. m. în cancelaria comunală cu licitaţiune publică după planul şi preliminarul aprobat de viceşpanul comitatens sub numărul 8642/908, despre ceeace interesanţii cu aceea se încunoştiinţează, că fără materialul (peatră, cărămidă, nisip, petriş şi var stins) preţul strigărei este 18062 cor. 38 fil., la care preţ 10% momentan după licitare are de a le depune întreprinzătoriul ca vadiu în bani ori în hârtie de valoare. Edificiul încă în anul curent are de a se isprăvi şi pune sub coperiş; ordinul d-lui Ministru de interne de sub numărul 83000—907 cu punctualitate are de a se ţinea. Contractul încheiat faţă de intreprinzător momentan, faţă de comună numai după aprobare este valabil. Comuna îşi susţine dreptul de a alege dintre întreprinzători. Planul şi preliminarul de edificat să poate vedea ori când în cancelaria comunală, condiţiunile tot aci se pot şti. Edificiul are să fie cu etaj.

Oláhtyukos, în 15 Iulie 1908.

GEORGE TAFLAN,
notar.

(240,1—1.)

Invăţător pentru România.

La şcoala evangelică germană din **Constanţa** află post un învăţător absolvent de seminar, care să cunoască şi limba germană. Va da 30 ore pe săptămână la limba română. Necăsătoriţii vor fi preferiţi. **Salar** la început **1500 Lei şi locuinţă liberă.** Cererile şi certificatele să se trimită la adresa d-lui **ERNST MEYER**, pastor evangelic, Constanţa. (1—2.)

Sz. 148—1908. kj.

Árverési hirdetmény és feltételek.

Alólirot Buday Gábor, Brassói királyi közjegyző ezennel közhirré teszi, miszerint a Brassóban 1908. évi május hó 8-án elhalt Russu Maria született Vlederean hagyatékához tartozó, — a brassói határon levő az ugyanottani 1098. számú telekjegyzőkönyvi A † 10854, 10855/1, 10858/2, 10865, 10866, 10867/2, 10868. valamint az ugyancsak a brassói 4932. számú tjkvi A † 10867/1 hrsz. ingatlanon termett mezőgazdasági termények és pedig: árpa, zab, kukorica, konyhaveteményék, lóhere, czukorrépa összesen 1220 kor. leltári becsértékben a brassói kir. járás mint hagyatéki biróságnak 1908 Ö. 197/8. számi végzése folytán a helyszinén Brassó-méhkert község házánál (iskola épület) 1908. évi augusztus hó 13 napján d. u. 1/2 3 órakor nyilvános árverés alá bocsáttatnak a következő feltételek mellett:

az árverés alá bocsátott termények kikiáltási ára a következő:

1) kerti árpa 200 kor. bánatpénz 20 kor.;
2) Zab kikiáltási ára 60 kor. bánatpénz 6 kor.;
3) Mezei árpa kikiáltási ára 80 kor. bánatpénz 8 kor.;
4) Kerti kukoricza kikiáltási ára 400 kor. bánatpénz 40 kor.;
5) Konyha vetemények kikiáltási ára 240 kor. bánatpénz 20 kor.;
6) Lóhere kikiáltási ára 40 kor. bánatpénz 4 kor.;
7) Czukorrépa kikiáltási ára 200 kor. bánatpénz 20 kor.

II. Árverezni szándékozok tartoznak a bánatpénzt alólirott kir. közjegyző kezeihez készpénzben átszolgáltatni, mely összeg a vétel árba be fog szolgáltatni.

III. A fentirt termések a kikiáltási áron alúl is el fognak adatni.

IV. A vétel ár azonnal a helyszinén készpénzben lefizetendő a kiküldött kezéhez mikor is a vevőnek a megvett termés birtokába átadatik; ellenesetben pedig az elárverezett termés nyomban uj árverés alá bocsáttatik.

V. Minden más tekintetben a végrehajtási törvény idevonatkozó rendelkezései nyernek alkalmazást.

Brassó, 1908. évi agusztus hó 4-napján.

Buday Gábor,
kir. közjegyző.

267,1—1.

„Gazeta Transilvaniei“ cu numĕrul à **10 fileri** se vinde la zaraful **Dumitru Pop**, la tutungeria de pe parcul Rudolf, și la **Hemias Nepoții.**

Tipografia A. Mureșianu, Brașov.